

**POSLEDNÍ Z RODU:
JOHANA EUSEBIE BARBORA
ŘÍŠSKÁ HRABĚNKA ZE ŽĎÁRU,
PROVDANÁ MYSLÍKOVÁ Z HYRŠOVA
A NÁSLEDNĚ Z CARETTO-MILLESIMO
(PO 1630–1709)¹**

HYNEK FRIDRICH

Úvod – šlechtična raného novověku

O rodu Žďárských ze Žďáru, který vlastnil širší kladenský region² mezi první polovinou 16. století a samým závěrem 17. století, máme k dispozici dostatečné množství informací. Ty se však týkají zejména mužských představitelů rodu a jejich životních a politických osudů, o ženských příslušnicích jsou k dispozici jen kusé informace a často neznáme ani jejich základní data či konkrétní detaily jejich životních příběhů. Výjimkou je pouze proslulý a zevrubně popsáný osud Marie Maxmiliány Evy Terezie hraběnky ze Žďáru, která byla poslední držitelkou vlastního kladenského panství z rodu Žďárských ze Žďáru mezi lety 1688–1690. Malou splátkou tohoto dluhu vůči ženám Kladenska „v dobách dávno minulých“ je i pasáž o osudu Elišky Žďárské ze Žďáru, kterou jsem publikoval v r. 2010 v článku Ctibor Tiburcí Žďárský, paní Eliška Žďárská a „Stammbuch“ rodu Žďárských ze Žďáru.

---

¹ Tato předkládaná studie je přepracovanou a v některých pasážích značně doplněnou verzí (především o archivní prameny) mé starší práce, kterou pod názvem *Poslední z rodu: Johana Eusebie Barbora hraběnka ze Žďáru* otiskl poprvé *Posel z Budče* 29. Almanach poutníků na staroslavnou Budeč, 28. září 2012, s. 15–31. (Jedná se o ročenku Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně). Ve studii píšu jména původem českých šlechtických rodin v moderní české podobě, kterých se dnes běžně používá (např. Valdštejn místo Waldstein). U rodů zahraničního původu jsem dal naopak přednost cizí formě jejich jména, takže neuvádím počestně Lichtenštejn, ale německé Liechtenstein. U křestních jmen jsem se snažil počestovat, pokud jméno necitují. Jsem si vědom, že existují různé formy a názory na psaní jmen a příjmení, musel jsem však zvolit kompromisní variantu. Poznámky připojuji tam, kde to považuji za vhodné. V pasážích, kde by jejich výskyt byl až příliš častý, jsem je umístil souhrnně i za několik odstavců.

² Jedná se o panství Kladno a Červený Újezd.

Další známou šlechtičnou, jejíž osud je poměrně dobře popsán, je Anna Marie Františka velkovévodkyně Toskánská. Její postavu i osudy dalších šlechtičen se ve své publikaci *Urození kraje kladenského* zabýval kladenský historik Jiří Kovařík.³

Životopisy šlechtičen jsou doposud v české historiografii (ve srovnání se studii o šlechticích) všeobecně řídkým počinem, ačkoliv i v tomto směru se situace zlepšuje. Ve 2. polovině 19. století, a poté v první polovině 20. století se tématu šlechtičen raného novověku věnovali např. František Dvorský, Zdeněk Kalista, Teréza Nováková, Karel Stloukal nebo František Tischer. Po r. 1945 došlo k všeobecnému útlumu zájmu o vlastní šlechtickou problematiku. Téma šlechty a šlechtičen nebylo populární, a když, tak jen v negativním slova smyslu, především v souvislosti s „feudálním vykořisťováním“. Látku šlechtičen se však podařilo u veřejnosti i u některých autorů oživit, když v r. 1976 vydal významný historik Josef Janáček své vynikající dílo *Ženy české renesance*. V sedmdesátých letech začínají také vycházet různá genealogicko-heraldická periodika, která na svých stránkách poskytla některým autorům prostor pro tuto tematiku. V devadesátých letech pak nastal vzestup studia a propagace všeobecné šlechtické tematiky. Dnes se osudy šlechtických žen ve svých pracích zabývají kupř. Beatrix Bastlová, Václav Bůžek, Josef Hrdlička, Pavel Král, Milena Lenderová, Pavel Marek, Petr Maťa, Pavla Pospíšilová, Jana Ratajová, Marie Ryantová, Lenka Svobodová, Radka Tibitzlová a další historici a badatelé.⁴

---

³ Naposledy zevrubně k osudům prvně jmenované hraběnky: Fridrich, Hynek: Marie Maxmiliána Eva Terezie hraběnka ze Žďáru – dobrodinná paní městečka Luže, panství košumberského a její rod. In: Voráček, Emil a kol.: Luže v dějinách. Díl 1. Od počátků středověku do 17. století. Luže 2010, s. 99–123. V knize je uveřejněn i podrobný revidovaný a doplněný rodokmen kladenské linie tohoto rodu a najdeme zde k tematice Žďárských i četné odkazy. K dalším jmenovaným: Fridrich, Hynek: Ctibor Tiburci Žďárský, paní Eliška Žďárská a „Stambuch“ rodu Žďárských ze Žďáru. Posel z Budče 27. Almanach poutníků na staroslavnu Budeč, 25. září 2010, s. 18–22 a Kovařík, Jiří: *Urození kraje kladenského*. Kladno 1996, např. s. 42–50.

⁴ K tématu bádání o šlechtě podrobně: Bůžek, Václav – Hrdlička, Josef – Král, Pavel – Vybíral, Zdeněk: *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*. Praha-Litomyšl 2002, s. 7–34. Nově shrnuje bádání: Holý, Martin: *Zrození renesančního kavalíra. Výchova a vzdělávání šlechty z českých zemí na prahu novověku (1500–1620)*. Praha 2010, především s. 9–39, pak prameny s. 433–458 a literatura s. 459–548. O šlechticích s. 385–397. Dále o šlechtě z posledních prací např.: Knoz, Tomáš – Dvořák, Jan a kol.: *Šlechta v proměnách věků*. Brno 2011; Valenta, Petr: *Lesk a bída barokní aristokracie. České Budějovice 2011*; Bůžek, Václav a kol.: *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*. Praha 2010, zejména s. 77–10, 22–298, 488–521 a 583–614; Mašek, Petr: *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*. Díl 1. a 2. Praha 2008 a 2010; Bůžek Václav – Král, Pavel (edd.) a kol.: *Člověk českého raného novověku*. Praha 2007, např. s. 79–110; Bůžek, Václav – Král, Pavel (edd.) a kol.: *Paměť urozenosti*. Praha 2007; Župančič, Jan: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006; Maťa, Petr. *Svět české aristokracie (1500–1700)*. Praha 2004; Koldinská, Marie: *Každodennost renesančního aristokrata*. Praha-Litomyšl 2001 ad. V minulosti se vlastnímu tématu šlechtičen věnovali svými edicemi např. František Tischer a František Dvorský. Z jejich prací viz edice dopisů příslušnic rodu Černínů. K témuž Dvorský, František (ed.): *Staré písemné památky žen a dcer českých*. Praha 1869. Tematikou se za-

Abych alespoň částečně zaplnil bílá místa v biografii šlechtičen spjatých s kladenským regionem – a nejen s ním – předkládám čtenáři tento medailon o osudech Johany Eusebie Barbory říšské hraběnky ze Žďáru, poprvé provdané svobodné paní Myslíkové z Hyršova a podruhé vdané říšské hraběnce z Caretto-Millesimo. Důvod, proč se na její život zaměřuji, je především ten, že byla více než důstojnou pokračovatelkou svého rodu. Tato dáma prožila zajímavé životní osudy a zvraty, když se jí nakonec dostalo i „nemilé cti“ stát se poslední příslušnicí rodu ze Žďáru v Čechách. Vzhledem k tomu, že se jedná o vůbec první shrnutí života této aristokratky, jejíž význam zdaleka přesahuje kladenský region a zasahuje i do oblasti Pacovska či Havlíčkobrodska, je tento příspěvek určen též širší (nejenom kladenské) veřejnosti.

V rámci přípravy předkládané studie jsem dohledal či upřesnil data, události a milníky z Johanina života. Velkým novem je např. kapitola o jejich vrvních zásnubách, o hraběncině majetku, o zbožnosti či o závěru života a smrti, čerpající především z fondů Národního archivu v Praze. Dále nově nastiňuji a shrnuji především kariéru a majetkové poměry druhého chotě včetně jeho hospodářského pádu. Na základě nově zjištěných skutečností upřesňuji jeho inkolát i problémem rodinného fideikomisu. Důraz kladu též na přehled základních informací o hraběnciných dětech, které dosavadní bádání v podstatě pomíjí. Při sestavování portrétu jsem čerpal z dostupných archivních materiálů,⁵ z edic a z odborné literatury. Informace to jistě nejsou zcela vyčerpávající a je třeba zaplnit mnohá neprobádaná místa Johanina života, v čemž budu i nadále pokračovat. Čtenáři necht' považují tuto studii za uvozující příspěvek na dané téma, který je základní kostrou mnohem košatějších osudů této šlechtičny a její rodiny.

bývala i známá spisovatelka Nováková, Teréza: Slavín žen českých. Praha 1894. Později např. Stloukal, Karel a kol.: Královny, kněžny a velké ženy české. Praha 1941 a Janáček, Josef: *Ženy české renesance*. Praha 1976.

Problematika šlechtičen též: Čadková, Kateřina – Lenderová, Milena – Stráníková, Jana (edd.) a kol.: *Dějiny žen, aneb Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zajetí historiografie*. Pardubice 2006; téma též v pasáži *Aristokratická rodina* in: Maťa, P.: *Svět české aristokracie*, např. s. 535–564; dále Bastl, Beatrix: *Tugend, Liebe, Ehre: die adelige Frau in der Frühen Neuzeit*. Wien – Köln – Weimar 2000; Bastl, Beatrix: *Mezi mocí a bezmocí: úvahy o každodenním životě šlechtičen v raném novověku*. *Dějiny a současnost* 3, 1994, s. 24–26; Pospíšilová, Pavla: *Šlechtická manželství a jejich problémy v druhé půli 17. století*. Bakalářská práce FF Univerzity Pardubice. Pardubice 2007; Svobodová, Lenka: *Kateřina Žerotínská z Valdštejna – život šlechtičny v bouřlivé době*. Bakalářská práce FF Univerzity Pardubice. Pardubice 2008; Tibitzanzlová, Radka: *Kateřina ze Žerotína, rozená z Valdštejna, v Třebíči a Červené Lhotě (1568–1637): edice korespondence*. Diplomová práce FF Univerzity Karlovy. Praha 2006; částečně se problematikou také zabývá sborník Lenderová, Milena (ed.) a kol.: *Eva nejen v ráji: žena v Čechách od středověku do 19. století*. Praha 2002 aj.

⁵ Rodinný fond hrabat ze Žďáru či Caretto-Millesimů dnes již neexistuje. Archiv Caretto-Millesimů shořel ve Vilémově 3. července 1877. Viz Pospíšil, Josef (v čl. uveden chybně jako František): *Milostný obraz P. Marie Millesimovské*. *Časopis katolického duchovenstva* 1925, s. 393. Také archivní fond Myslíků, uložený v Pacově, byl zlikvidován po r. 1844. Viz Tischer, František: *Generál Zikmund Myslík z Hyršova. Životopisný obraz z třicetileté války*. Praha 1916, s. 26. Bylo tedy nutné čerpat z jiného archivního materiálu, např. z Desek zemských, Staré manipulace, Fideikomisních spisů a z různých genealogických sbírek. Viz pozn. 10.

Genealogický exkurz do rodin rodičů a Johanini sourozenci

Pro přiblížení hraběnčina života a zázemí musíme nejdříve učinit exkurz do její genealogie. Rodiči Johany Eusebie Barbory říšské hraběnky ze Žďáru,⁶ jak znělo její přesné rodné jméno, byl Florian Jetřich říšský hrabě ze Žďáru (*1598, †1653)⁷ a paní Alžběta Korona Bořitová z Martinic (*1603/4, †1649). Oba rodiče spojovala jak niterná katolická zbožnost, tak i podobně velký majetek, stabilní rodové pozice u dvora, jakož i starobylost jejich rodu.

Matka Alžběta Korona byla nejstarší, a také velmi oblíbenou dcerou proslulého politika první poloviny 17. století Jaroslava Bořity z Martinic (*1582, †1649) a jeho první manželky Marie Eusebie ze Šternberka (*1584, †1634). Ta byla dcerou neméně vlivné osobnosti – katolického politika Adama staršího ze Šternberka (†1623), který byl jakožto nejvyšší purkrabí pražský hlavou zemské vlády. Její

⁶ Florian Jetřich a jeho potomci, tj. kladenská linie, začali po r. 1622 používat se získáním panského titulu pouze formu jména: „ze Žďáru“! Důvodem byla snaha o odlišení od jiných – protestantských linií rytířů Žďárských ze Žďáru, a též snaha potvrdit svůj vzestup mezi vyšší aristokracií. Tohoto jevu, který doposud badatelům unikal, si lze povšimnout v archiváliích. Šlechtické tituly, jež byly součástí šlechtického jména, by se měly uvádět mezi křestním jménem a příjmením. V průběhu staletí však byly tituly ke jménům šlechtý přiřazovány různě. Někdy je v pramenech dokonce ani nemusíme najít, tj. nositel titul vynechával. Jestliže se ovšem titul používal, můžeme jej najít jak před rodovým příjmením (pokud jej rod používal a neoznačoval se pouze přídomkem), tak po rodovém příjmení, tj. před vlastním přídomkem. Kupř. první manžel naší hrdinky se zřejmě oficiálně jmenoval Zikmund Jan Myslík svobodný pán z Hyršova, jak čteme na jeho pacovském náhrobku. V této studii se snažím, tj. tam, kde je to vhodné, psát tituly mezi křestním jménem a příjmením. K titulům např. Buben, Milan: Encyklopedie heraldiky. Světská a církevní titulatura a realie. Praha 1994, s. 358.

⁷ Do 4. srpna 1622 byl otec pouze rytířem, v témže dnu mu byl udělen tzv. starý stav říšských svobodných pánů, český panský stav (baronát) mu byl potvrzen 22. května 1627, 13. listopadu 1628 se stal říšským hrabětem „ze Žďáru“ a 3. července 1631 (dědičným) velkým palatinem. Dle Dobřenského sbírky se ocitl dne 4. srpna 1622 v panském stavu i bratranec Florianova zesnulého otce Jana ml. – Jan Jiří Žďárský ze Žďáru a na Kladně (asi 1581–1626), který byl opatrovníkem a dobrodincem Floriana Jetřicha. Tato informace je ovšem ojedinělá. Povyšovací latinská listina uložená v Archivu národního muzea, fond Sbirka H 78, složka Žďárský ze Žďáru praví, že císař Ferdinand II. povyšuje Floriana Jetřicha a jeho rodinu – dědice, o Janu Jiřím výslovně nehovoří. Také na náhrobku Jana Jiřího není o baronátu ani slovo. Na druhou stranu se na něm tituluje zesnulý již jen jako „Urozený pán pan“ a obecný úzus pro rytíře: „umřel Urozený a Statečný rytíř“ chybí! A poněvadž oslovení „Urozený pán pan“...bylo vyhrazeno v ten čas svobodným pánům, zřejmě i Jan Jiří byl skutečně v panském stavu. To koneckonců potvrzuje i Národní archiv Praha (dále NA), fond Úřad desk zemských-Listiny (dále jen ÚDZ-L), 1626 červen 30. s.l., ze Žďáru Florián Jetřich a Žďárská Alžběta, inv. č. 649. V listině se uvádí, že pí Alžběta Wolfomina je vdovou po „Urozeném pánu, panu Janovi Jiřím Žďárském ze Žďáru...“ Ke stavu obou šlechticů viz NA, fond Sbirka genealogická Dobřenského (dále Dobřenský), složka Žďárský ze Žďáru, inv. č. 1310. K témuž NA, fond Česká dvorská kancelář, Ždiarsky von Ždiar Florian Theodor, 22. May 1627, Freyherrnstandes für Florian Theodor, inv. č. 752, kart. 514 a Reichsgrafenstand 13. November 1628, Graf Ždiarsky von Ždiar..., inv. č. 752, kart. 514; Neumann, Josef: Beschreibung der bisher bekannten Privatmünzen und Medaillen. Herausgegeben von dem Vereine für Numismatik zu Prag. Prag 1852, s. 711. K palatinátu NA, fond Sbirka Doerr, Šlechtictví udělená palatiny, č. 34, Pag. 249–253.

matkou byla Eva Popelová z Lobkovic (†1599), příslušnice asi nejvýznamnějšího „aristokratického klanu“ doby předbělohorské. S tímto význačným rodem byl ovšem vzdáleně spřízněn i mladý Florian Jetřich.⁸

Mariin otec Florian Jetřich se narodil 9. května 1598 v rodině rytíře Jana mladšího Žďárského ze Žďáru a na Červeném Újezdě a Tachlovicích (*zřejmě 1566 až 1572, †na mor 1598) a Kateřiny Škrované ze Škrovan (*před 1580, †1603–4). O rodiče však v raném dětství přišel, proto jej jako sirotka vychovávali jeho příbuzní.

Rodiče Johany Eusebie Barbory se po dlouhých peripetiích vzali v Pasově zřejmě počátkem března 1620 (tj. před 6. dubnem, kdy již manželé bezpečně byli). Podle genealoga hraběte Jana Václava Dobřenského z Dobřenic (*1841, †1919) k tomu došlo 1. března 1620. Námluvy a sňatek (ovlivněný těžkou dobou českého stavovského povstání) jsem podrobně vylíčil v článku: Vzestup barokního kavalíra. Příspěvek k dětství a dozrávání Floriana Jetřicha Žďárského ze Žďáru. Je třeba zmínit, že po sňatku odjeli rodiče dočasně do Itálie a po r. 1621–1622 následoval jejich velký majetkový a společenský vzestup, poženaný i početným přírůstkem v rámci jejich rodiny.

Z uváděných zpráv usuzuji, že se manželé Žďárští hluboce milovali, neboť si manželství doslova vyvzdorovali, a to navzdory počínající třicetileté válce i Mariiným rodičům. Tento cit jim vydržel až do předčasné smrti Alžběty Korony dne 3. července r. 1649. Její manžel ji přežil o bezmála čtyři roky a zemřel 7. května r. 1653. Alžběta Korona vedla se Žďárským podobně harmonické manželství, na jaké byla zvyklá u svých rodičů. Proto není divu, že porodila svému muži minimálně osm dětí.

Pro přehlednost tyto děti uvádím i s jejich pozdějšími tituly a daty, které se mi podařilo nalézt a doplnit. Jednalo se o dva syny – Františka Adama Eusebia (*snad 6. července 1623 či spíše 1624, †zřejmě 5. dubna 1670), druhého říšského hraběte ze Žďáru a zároveň posledního příslušníka rodu v Čechách po meči; dalším synem byl Ferdinand Jaroslav Eusebius, (*9. dubna 1629, †(?) snad po r. 1665 jako maltézský rytíř). Dále se hraběcímu páru narodilo šest dcer. Nejstarší byla Kateřina Marie hraběnka z Nostic, (*asi 1622, †poč. 1658); dále následovaly Polyxena Ludmila baronka Švihovská z Rýzemberka, podruhé provdaná hraběnka ze Šternberka (*kol. 1624, †22. srpna 1691); Marie Maxmiliána Eva Terezie baronka Slavatová z Chlumu a Košumberka, podruhé provdaná baronka Hýzřlová z Chodů (*8. září 1633, †17. října 1690); Johana Eusebie Barbora baronka

⁸ Lobkovicové se od druhé poloviny 15. století rozdělili do mnoha linií, jejichž členové se často objevovali v zemských a dvorských úřadech. Stačí srovnat např. kapitolu o Lobkovicích v knize: Mašek, Petr: Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích. Praha 1999, s. 163–193. Velké vznešenosti a významu Lobkoviců si všímali i tehdejší cizinci, viz kupř. Fučíková, Eliška – Janáček, Josef (edd.): Tři francouzští kavalíři v rudolfínské Praze: Jacques Esprinard, Pierre Bergeron, François de Bassompierre. Praha 1989, s. 73 aj.

Myslíková z Hyršova, podruhé provdaná hraběnka z Caretto-Millesimo (*po 1630, †1. března 1709); Anna Kateřina hraběnka z Magnis (*asi po 1635, †4. května 1701); a nakonec se (snad) jako poslední narodila Terezie Eleonora hraběnka z Ugarte, (*kol. 1639, †30. ledna 1705).⁹

Narození a rané mládí hraběnky Johany Eusebie Barbory ze Žďáru

Hraběnka Johana Eusebie Barbora ze Žďáru přišla na svět (podle mých počtů) zřejmě do r. 1636, spíše však již dříve, a to kolem r. 1631 až 34. V určeni můžeme např. vycházet z pravděpodobného věku při jejím prvním sňatku v r. 1651. Co se týče původu hraběčiny jména, je třeba podívat se na její rodinu a předky.¹⁰ Svě první jméno dostala zřejmě v upomínku na prababičku Johanu Dašickou z Barchova, matku děda Jaroslava Bořity z Martinic. Druhé jméno Eusebie bylo zřetelně vyjmutο ze jména její babičky Marie Eusebie Bořitové

⁹ Datum sňatku rodičů viz NA, Dobřenský, složka Žďárský ze Žďáru, inv. č. 1310. Hrabě Jan Václav Dobřenský, který při sestavování své genealogické sbírky čerpal z mnoha matrik a četného genealogického materiálu, uvádí, že sňatek byl uzavřen v Pasově 1. března 1620. Toto datum přesně zapadá do časové rekonstrukce osudů Floriana Jetřicha v době stavovského povstání, a proto ho můžeme považovat za poměrně spolehlivé. Sňatek též vyplývá z dobových dopisů, jež uveřejnil ve své studii Bartůněk, Václav: Žďárští ze Žďáru co patronátní páni Kladna. Sborník Historického kroužku XXXIV, 1933, s. 142 a pozn. 124. Souhrnně k první etapě života otce Fridrich, Hynek: Vzestup barokního kavalíra. Příspěvek k dětství a dozrávání Floriana Jetřicha Žďárského ze Žďáru. Posel z Budče 19. Almanach poutníků na staroslavnu Budeč, 28. září 2002, s. 40–53, k tématu svatby rodičů viz s. 47–51. Podrobně k problematice rodiny Johany Eusebie Barbory ze Žďáru Fridrich, H.: Marie Maxmiliána Eva Terezie hraběnka ze Žďáru, s. 99–123. O jejich sourozencích souhrnně např. s. 106–112. Zvláštní porovnání sester na s. 108–110. Data uváděná u sourozenců jsem zrevidoval převážně na podkladě archivních pramenů. U bratra Františka Adama Eusebia se udává narození i k první polovině r. 1623, často pak kolísá rok, proto najdeme roky 1621 až 1624. Nejpravděpodobnějším datem je ale výše uvedené. Také smrt je udávána k 5. či 7. dubna 1670. Pravděpodobnější se mi ale jeví 5. dubna, což udává většina archivních podkladů, vč. svatovítské matriky, jak udává Dobřenský. Na náhrobku srdce hraběte v klášteře v Hájku je sice 7. dubna, ale zde došlo zřejmě k omylu. Náhrobky jsou sice cenným dokladem, ale ze zkušeností svých i kolegů vím, že na nich dochází k omylům. U Marie Maxmiliány Evy Terezie se též objevuje jako rok narození r. 1637, což je pravděpodobně omyl, vyvrácený již lužským historikem Václavem Vladimírem Jeníčkem ad. U hraběnky Polyxeny Ludmily můžeme v některých zdrojích najít i třetí jméno: Febronia.

¹⁰ V této kapitole, stejně jako v některých z následujících pasáží a v předchozích odstavcích o příbuzných a sourozencích vycházím z kritické analýzy údajů o narozeních, sňatcích a z dalších poznatků o jejich osobách. Čerpal jsem z četné literatury, edic pramenů i archivních sbírek věnovaných rodu ze Žďáru, Martinicům, Myslíkům ad. K tomu např. v Národním archivu uložené fondy: Stará manipulace (SM), Desky zemské větší a Úřad Desk zemských-Listiny (DZV a ÚDZ-L), genealogické sbírky Dobřenského, Wunschwitzova, Ubelliho, V. Krále z Dobré Vody či v Archivu Národního muzea: Vratislavova sbírka CH nebo Genealogická sbírka H. Cenné informace k rodině hrabat ze Žďáru též NA, fond Řád františkánů (ŘF), Hájek, kniha č. 31: Pamětní kniha kláštera v Hájku 1670–1673, kupř. Pag. 11, 25–28 a Keller, Katrin – Catalano, Alessandro (ed.): Die Diarien und Tagzettel des Kardinals Ernst Adalbert von Harrach (1598–1667), Bd. 1–7. Wien – Köln – Weimar 2010.

z Martinic a navíc patřilo (společně s mužskou podobou jména Eusebius) k velmi oblíbeným jménům té doby – nosila je mj. i její teta Barbora Eusebie Bořitová z Martinic (†1656). A jméno Barbora? To zřejmě podědila právě po tetě – matčině sestře Barboře Eusebii, poprvé provdané hraběnce z Vrtby, a podruhé vdané markraběnce braniborské. V rodě kladenských Žďárských se navíc jméno Barbora ani nevyskytovalo.

Z analogií s její sestrou Marií Maxmiliánou Evou Terezií, o níž se dochovalo nejvíce zpráv, můžeme usuzovat, že žila s rodiči především ve Vídni a v Praze, tj. ve městech, kde vykonával otec svůj úřad, a která nebyla tolik bezprostředně válkou poničená a ohrožená jako rodová sídla. I proto se rodina jen občas zdržovala na opevněném kladenském zámku, dále snad i v nedalekém zámku Červený Újezd (při němž budovala „rodinné“ poutní místo Hájek) nebo na jiných rodinných sídlech, či u svých početných příbuzných. Místa pobytu byla nepochybně sídla rodů Martiniců, Šternberků, Švihovských z Rýzemberka, Nosticů a zřejmě i majetky správných Vrtbů, Kaplířů ze Sulevic, Hýzrlů z Chodů, Berků z Dubé a Lipé či Kolovratů a dalších sprátených rodin. Dívka znala vedle žďárského domu na Hradčanech např. starý hradčanský Martinický palác či opevněný renesanční zámek ve Smečně, kde sídlil její dědeček Martinic.

Johanina matka byla, jako nejen zbožná, ale i značně přísná žena, velmi hrdá na svůj martinický rod a zároveň tradičně katolický původ. Proto ani nepřekvapí, že tuto hrdost přenášela i na své děti, jak o tom mj. svědčí slova Johanina bratra Františka Adama Eusebia: „*pocházím od materi z domu Martinického, mám k Bohu naději, že pro zásluhy jejích předkův, který tak věrný a stálý byly církve katolický, Bůh se nade mnou rozpomene, hříchy odpustí a věčnou slávu popřeje*“.¹¹ Otec byl, podobně jako matka, hluboce věřící člověk a jako vysoký dvořan a úředník se snažil pobývat s celou svojí rodinou v blízkosti habsburského panovníka. Malou a poté dospívající komtesu tedy formovaly následující faktory: 1. hluboká rodová zbožnost z obou stran rodičů, směřující k (oblíbenému baroknímu) kultu Panny Marie Pasovské, jejíž obraz rodiče uchovávali a převáželi jako vzácnou rodinnou relikvii. Tato okolnost je vyjádřena i v hesle rodu, jež kdysi vévodilo interiéru loret v rodinném klášteře hrabat ze Žďáru v Hájků, a které znělo: „*Žďárský rod, ty Panno Milostivá, ved!*“¹²; 2. přísná

¹¹ Citace dle Schulz, Václav (ed.): *Korrespondence hraběte Václava Jiřího Holického ze Šternberka*. Praha 1898, s. 93. Tato slova pronesl František Adam Eusebius ze Žďáru krátce před svou smrtí, jak si je pečlivě zaznamenal blízký známý hrabat ze Žďáru arcibiskup Matouš Sobek z Bílenberka v listu ze dne 4. dubna 1670. K témuž Bartůněk, V.: *Žďárští ze Žďáru XXXIV*, s. 149.

¹² Citace dle Příbyl, Vladimír: *Pohled do dějin františkánského klášteřa v Hájků*. Jako jablko mezi lesními stromy. Slaný 2010, s. 9. V této publikaci další poznatky k náboženství hrabat ze Žďáru, např. s. 7, 10, 15. K náboženství v rodě ze Žďáru podrobně též Fridrich, H.: *Marie Maxmiliána Eva Terezie hraběnka ze Žďáru*, s. 106, 108, 111, 118–119. Podrobné závěry ke žďárskému obrazu P. Marie Pasovské viz s. 118. Ke zbožnosti v rodě ze Žďáru též kapitola níže v této studii: „*Zbožnost a podporovaný kult Panny Marie Millesimovské*“.

výchova matky a za 3. pobyt ve vyšší šlechtické společnosti v Praze a ve Vídni. Malá komtesa tedy od dětství znala dvorské kruhy a tuto zkušenost mohla po celý zbytek svého života zužitkovávat.

Co se týče výchovy – dostalo se jí jistě tradičního vzdělání, které známe ze známějších osudů jiných šlechtičen. Snad se již v dětství naučila čtení, psaní a počtům a jak bylo obvyklé pro šlechtickou dívku té doby – musela se naučit chování ve společnosti, tanci, ručním pracím, dostalo se jí hudebního vzdělání, náboženské výchovy a přirozeně se učila jazykům. Vedle češtiny musela ovládat nezbytnou němčinu, italštinu (jazyky dvora) a snad i francouzštinu s latinou. Jazyk jí mohl být později dobrou pomůckou nejen ve spojení s cizinou, ale i s jejím prvním manželem, který si oblíbil a používal italštinu a francouzštinu.¹³

Zásnuby s hrabětem Berkou

V době dospívání se o její ruku začali zajímat příslušníci vyšší šlechty. Je známe, že rodina Florianiana Jetřicha ze Žďáru jednala až do srpna r. 1651 o novém spojení s významným hraběcím rodem Berků z Dubé a Lipé.¹⁴ Tento rod zcela neztratil svoji vysokou předbělohorskou prestiž ani v nových poměrech po r. 1621, proto byl vhodným kandidátem k manželskému spojení. Navíc byla hrabata ze Žďáru s touto rodinou vzdáleně přízněna a případným sňatkem by se obnovilo upadající příbuzenství. Domnívám se, že se tento sňatek snažila (vedle jiných příbuzných) zprostředkovat Alžběta Wolfomina Berková z Dubé a Lipé (*před 1598, †1665), která byla mezi lety 1613–1626 manželkou Jana Jiřího Žďárského ze Žďáru (*asi 1581, †1626), jenž byl Johaniným vzdáleným strýcem. Po jeho smrti si v r. 1633 zvolila za svého nového průvodce životem barona Karla Michala Ignáce Hýzrlého z Chodů (*1606, †1652), byt byl o několik let mladší.

Za vyvoleného snoubence by dle mého názoru mohl nejpravděpodobněji přicházet v úvahu synovec Alžběty Wolfominy – hrabě František Karel Berka z Dubé a Lipé (*kol. 1630, †23. července 1663). V té době bylo mladému hraběti zhruba dvacet let, takže jako vyhlédnutý snoubenec více než dobře zapadá do těchto úvah. Jeho jediný bratr František Antonín Berka (*1635, †1706) byl tehdy ještě příliš mladičkým, a proto nepřipadá v úvahu. Mladý nadějný aristokrat byl také dědicem některých statků po svém otci Jindřichu Wolfovi Berkovi říšském hraběti Hovorovi z Dubé a Lipé (†1650). Ten byl nejen vlastním bratrem někdejší Alžběty Wolfominy ovdovělé ze Žďáru (nyní Hýzrlové), ale i vlivným zemským politikem (byl českým místodržícím, dvorským sudím, presidentem komory atd.). Mladík, jak vidíme, byl tedy více jak dobře zajištěný

---

¹³ Všeobecně k růstu a vzdělávání šlechtických dětí např. Bůžek, V. – Hrdlička, J. – Král, P. – Vybíral, Z.: *Věk urozených*, s. 283–303. Podrobně k problematice Holý, M.: *Zrození renesančního kavalíra. Ke vzdělávání šlechtičen* s. 385–397, k vyučovaným jazykům s. 92–99 atd.

¹⁴ Dvorský, F. (ed.), *Staré písemné památky žen*, s. 375.

a z velmi dobré rodiny. Na sňatku mohl mít jistý zájem i Johanin švagr Ferdinand Václav baron Švihovský z Rýzemberka (†1658), jenž byl též poměrně blíže spřízněn s mladým hrabětem, neboť František Karel Berka byl synovcem Ferdinandova bratra Petra Voka Švihovského z Rýzemberka (†1642). Dobře rozběhnutá sňatková partie však měla ztroskotat.¹⁵

Na scéně se objevuje nový snoubenec

V létě r. 1651 mladička Johanka Eusebie Barbora pobývala u své starší sestry Polyxeny Ludmily baronky Švihovské z Rýzemberka. U sestry se v ten čas více seznámila s novým mužem, který ji sice již znal, ale až nyní začal usilovat o její ruku. Tímto nenadálým nápadníkem se stal ovdovělý¹⁶ Zikmund Jan svobodný pán Myslík z Hyřšova (*1606, †3. listopadu 1666), pán na lidnatém panství Pacov (u Tábora). Baron byl proslulým a úspěšným generálem třicetileté války a jako takový je i jednou z nejpozoruhodnějších postav českého i evropského válečnictví 17. století. Tento uchazeč o ruku však byl mnohem starší než komtesa Johanka Eusebie Barbora, a to zhruba o 25 až 30 let. Narodil se (jak výše řečeno) v r. 1606 a na rozdíl od mladého Berky se tudíž jednalo o zralého a imponujícího muže, navíc s vybudovaným společenským postavením. Po svém ovdovění se sice již od r. 1647 poohlížel po vhodné nevěstě, jak zaznamenala jeho tchýně Zuzana Černínová,¹⁷ ale tu našel až ve slečně ze Žďáru. K Johanině

¹⁵ K těmto generacím Berků např.: Sedláček, August: Hrady, zámky a tvrže Království českého, Díl X., Boleslavsko. Praha 1997, s. 290; Aschenbrenner, Martin: Historie rodu Berků z Dubé. [Citace 1. 8. 2012.] Dostupný z http://sphmjablonne.websnadno.cz/Historie_rodu_Berku_z.doc; Ottova encyklopedie obecných vědomostí na CD-ROM. Díl III., s. 815. Tj. Ottův slovník naučný (dále OSN, příslušný díl a strana). O těchto rodových vazbách např.: Kalista, Zdeněk (ed.): Korespondence Zuzany Černínové z Harasova s jejím synem Humprechtem Janem Černínem z Chudenic. Praha 1941, např. s. 5–31 a v jednotlivých dopisech. Dále OSN XXIV., s. 884 (heslo Švihovský) a další příslušná hesla o zmíněných rodech. Alžběta Wolfomina Berková se píše i jako Eliška Wolfemina. První je ale přesnější, jak lze poznat v dobových dokumentech.

¹⁶ Např. v práci Neumann, J.: Beschreibung der bisher bekannten Privatmünzen, s. 373 se objevuje poměrně ojedinělá zmínka, že pan Myslík byl již dvojnásobným vdovcem. První jeho manželkou měla být paní Anna Ježovská (či též Ježkovská) z Lub, která brzy zemřela a druhou chtějí byla od r. 1640 historikům dobře známá Alžběta Johanka neboli jen Eliška Černínová z Chudenic. Ke stejnému závěru o dvou předchozích sňatcích dospěl i internetový článek: Jindra, Jan: Zikmund Myslík z Hyřšova [Citace 20. 8. 2012.] Dostupný z <http://www.ztracenci.cz/zikmund-myslik-z-hyrsova/> a totéž NA, Dobřenský, složka Myslík z Hyřšova, inv. č. 688.

¹⁷ Dvorský, František (ed.): Zuzana Černínová z Harasova. Dopisy české šlechtičny z polovice 17. století. Praha 1886, s. 138–139. K baronovi (od r. 1639) Zikmundu Janovi Myslíkovi z Hyřšova existují tyto základní studie: Kalista, Zdeněk: Zikmund Myslík z Hyřšova. Praha 1940 a Tischer, F.: Generál Zikmund Myslík z Hyřšova. Další informace např. Kalista, Z. (ed.): Korespondence Zuzany Černínové, např. s. 14–15 a jednotlivé dopisy a Neumann, J.: Beschreibung der bisher bekannten Privatmünzen, s. 372–373. O získání Pacova a o prvním manželství též Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrže Království českého, Díl IV., Vysočina Táborská. Praha 1995, s. 210–211. V poslední době k Myslíkovi podrobně vynikající studie Kleisner, Tomáš: Raně

sestře Polyxeně Ludmile a k jejímu choti Ferdinandu Václavovi Švihovskému z Rýzemberka již nějakou dobu úmyslně zajížděl, aby se mladé komtese Johance Eusebie Barboře dvořil. Místem námluv mohl být snad jejich dům v Praze, neboť metropoli pan Myslík často navštěvoval. Je ale možné, že se mohli setkávat ve válkou těžce poničeném Táboře, kde Švihovští mohli mít svůj dům. Jisté indicie tomu nasvědčují – v tomto královském městě mělo totiž svůj dům vícero českých aristokratických rodin, jako např. vlivní Černínové nebo právě pan baron Myslík. Navíc město leželo zhruba na polovině cesty mezi jejich hlavním sídlem v Nalžovech u Klatov a Prahou. Dalšími místy dvoření však již dříve mohl být i hlavní zámek Švihovských, tj. Nalžovy u Klatov či jiná místa. Nejpravděpodobnější verzí se mi ovšem jeví Praha, případně Tábor.¹⁸

Probíhající námluvy zaznamenala dne 5. srpna 1651 v jednom ze svých dopisů paní Zuzana Černínová z Chudenic, rozená Homutová z Harasova (*1600, †1654). Ta jako bedlivá pozorovatelka a dosavadní tchýně odvoděného barona a generála Myslíka, který měl v letech 1640–1645 za choť její dceru Alžbětu Johanu (po domácku Elišku či Bětku) Černínovou (*asi 1624, †1645), měla o jeho záměrech velmi dobrý přehled. Paní Černínová svému synovi (budoucímu majorátnímu hraběti)¹⁹ Humprechtu Janovi Černínovi z Chudenic (*1628, †1682), který byl švagrem pana Myslíka, píše: „*Náš pan jenerál*²⁰ *před včerejškem jel z Pacova, počel se, že pojedje na Lhotku*²¹ *a potom do Prahy. Ale mně se zdá, že spíše asi ku*

barokní Pacov za posledních světských majitelů. Vlastivědný sborník Pelhřimovska 8, 1997, s. 26–32. Zde je mnoho dalších cenných odkazů. Další informace o Myslíkovi přináší: Tischer, František: Heřman Černín z Chudenic. Obraz ze života a činnosti jeho. Praha 1903. Viz rejstřík na s. 310. O Pacovu a k panu Myslíkovi též nevydaná práce Vondráček, Jan: Dějiny města Pacova a okolí. Díl 6. Pacov za vlády Černínů 1630–1643. b. d. (před 1953), především od s. 98. Tam ke sňatku Myslíka s Černínovou či k jeho koupi Pacova. Autor čerpal převážně z archivních materiálů. Za zpřístupnění rukopisu děkuji pracovnícům Městské knihovny v Pacově.

¹⁸ Tábor pokládám za možný vzhledem k tomu, že Myslík měl u města svůj statek Jeníčkova Lhota (Lhotka), na kterou zajížděl, a která byla snadno dosažitelná – jak píše i Zuzana Černínová. Viz Dvorský, F. (ed.): Staré písemné památky žen, s. 375. Švagr Ferdinand Václav Švihovský vlastnil v ten čas např. panství Nalžovy u Klatov či jihočeské panství Hradčnice. V úvahu připadají vedle Prahy i sídla Švihovských na těchto státcích. O rodě Švihovských obzorně: Kolář, Martin: Rod panů Švihovských z Risenberka. Výroční zpráva cis. král. vyššího gymnasia v Táboře za školní rok 1892. Tábor 1892, s. 3–34. Přímo k Ferdinandovi Václavovi s. 27–31. V r. 1654 bylo v Táboře 29 šlechtických a tzv. šosovních domů (tj. domů podléhajících zvláštní městské dani, které mohl držet jen svobodný měšťan). Viz např. Hejna, Antonín: Tábor. Praha 1964, s. 64. O Myslíkově domě se zmiňuje např. Slavík, František Augustin: Panství Táborské a bývalé poměry jeho poddaných. Tábor 1884, s. 98 nebo Tischer, F.: Generál Zikmund Myslík z Hyršova, s. 24.

¹⁹ Tj. hlavě rodiny a majiteli fideikomisního statku.

²⁰ Tj. Zikmund Jan Myslík z Hyršova, ten byl generálem od r. 1645 a později byl jmenován „*feld-marsállajntantem*“, tj. polním podmaršálkem. Viz např. Dvorský, F. (ed.): Staré písemné památky žen, s. 313 nebo Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, s. 41.

²¹ Myšlena tehdejší Malá Lhota (později Broučkova Lhota), která se v r. 1651 stala součástí nově vytvořeného statečku Jeníčkova Lhota. Ten je dnes součástí Chotovin u Tábora. Ve Lhotě byla i tvrz. To, že jel pan Myslík na Lhotu, znamená také, že mohl snadno odbočit do Tábora, kde se teoreticky mohl s Johanou setkat.

*panu Švihovskému jak má Žďárskou²²; já tak srozumívám, co mi z Prahy píší: že by slečna²³ radší našeho pána jenerála vzala než pana Berku, a coby na jejím panu bratru²⁴ bylo, též by ji radší přál našemu než druhému. – Nevím co se to bude dále-
ji jak činiti, komu ji pán Bůh soudí, tomu se dostane.“²⁵*

Komtesa si charakteristického pana Myslíka tedy oblíbila. Ten byl podle dochovaných dokumentů, na rozdíl od mladého Berky, již světa znalý a velmi zkušený muž, řízný direktivní voják, ale zároveň i muž velmi vzdělaný, uměnímilovný a inteligentní. Pro všechny tyto vlastnosti a schopnosti jí zřejmě imponoval mnohem více než její vrstevník hrabě Berka. Zároveň jí mohl připomínat i milovaného otce Florianu Jetřicha, který byl jen o osm let starší než Myslík. Otec byl doposud jejím ochráncem a Johana si muže, který by otcovu roli i nadále naplňoval, přála asi mnohem více. Odmítla tedy nabízený sňatek s mladým Berkou a podporována svým bratrem Františkem Adamem Eusebiem ze Žďáru, dala přednost zralé osobnosti barona Zikmunda Jana Myslíka z Hyršova.

Baron Zikmund Jan Myslík z Hyršova a jeho příbuzní

Uchazeč o slečninu ruku baron Zikmund Jan disponoval v podobě svého pacovského statku velmi solidním zázemím, ačkoliv rozhodně nikdy nepatřil ani ke střední majetkové vrstvě království.²⁶ Nicméně jeho majetek, někdejší vojenský plat, dobré hospodaření a jistě i vojenská kořist mu umožňovalo život v přepychu. Pacovské panství bylo r. 1654 dle berní ruly místem, kde žilo nejméně osedlých ve městě Pacov, ke kterému připadalo pouhých sedm vesnic. Celkem tam tehdy žilo téměř 86 osedlých. Dalším Myslíkovým majetkem byl i nedaleký drobný statek Jeníčkova Lhotu u Tábora, sestávající ze tří vesnic, k němuž příslušelo 7 osedlých.²⁷

²² Mínění Ferdinand Václav baron Švihovský z Rýzemberka a jeho choť Polyxena Ludmila říšská hraběnka ze Žďáru.

²³ Míneň Johana Eusebie Barbora říšská hraběnka ze Žďáru.

²⁴ Míneň František Adam Eusebius druhý říšský hrabě ze Žďáru.

²⁵ Citace dle Dvorský, F. (ed.), *Staré písemné památky žen*, s. 375. O Myslíkově tchyni podrobně Kalista, Z. (ed.): *Korespondence Zuzany Černínové, úvodní studie* na s. 5–38 a jednotlivé dopisy. O pozadí námluv dopis Zuzany Černínové z Chudenic z 5. 8. 1651. Viz Dvorský, F. (ed.): *Staré písemné památky žen*, s. 375. Tamtéž podrobné informace o Myslíkovi na s. 17–18, 20, 25 a 42 a v jednotlivých otištěných dopisech.

²⁶ K rozdělení šlechty na malé, střední a velké držitele např. Felcman, Ondřej: *Majetkové poměry feudální třídy v druhé polovině 17. století*. In: Petráň, Josef a kol. *Proměny feudální třídy v Čechách v pozdním feudalismu*. Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica 1. Studia historica XIV. Praha 1976, s. 195–228. Podle ruly vlastnil Myslík r. 1654 85 a 3/4 osedlých za Pacov a za Jeníčkovu Lhotu měl dalších 7 osedlých. Tj. dohromady necelých 93 osedlých, což ho řadilo stále k menším vlastníkům, ačkoliv ke střední kategorii majitelů neměl daleko. Viz Doskočil, Karel (ed.): *Berní rula 2 – Popis Čech r. 1654*. Souhrnný index obcí k berní rule. Praha 1953 a 1954 (pro I. a II. díl), s. 57, 77 a 731.

²⁷ Osedlý je slovo znamenající původně usedlý – byl normativní jednotkou a rozhodně nešlo o poddaného, jak lze někdy číst. Tato jednotka značila jednoho, ale někdy i více hospodá-

I přes svůj odchod z armády (v r. 1650) si zachoval vysokou a společensky ceněnou generálskou hodnost a byl dobře zapsán u císařského dvora Ferdinanda III. ve Vídni, kam dosud často zajížděl. Vedle toho se jako oddaný katolík pravidelně setkával i s vlivným knížetem – pražským arcibiskupem Arnoštem Vojtěchem kardinálem z Harrachu (*1598, †1667). Ten měl v Červené Řečici nedaleko Pacova své venkovské sídlo a barona Myslíka si zřetelně oblíbil. Nadále se pan Myslík též scházel s váženou rodinou své zesnulé ženy Alžběty Johany Černínové z Chudenic (†1645), tj. s významnými a tehdy již velmi zámožnými pány Černíny z Chudenic. Byl tedy pro rod Žďárských nanejvýš vhodnou partií jak z hlediska společenského, tak i majetkového či církevního.

Výše zmíněné klady pana Myslíka plně vynahradily i jeho jistý „handicap“, tj. že nepocházel z nijak starobylé šlechty zvané též souhrnně „*Uradel*“, která ve šlechtickém stavu dlela „odpradávná“, tj. od středověku a bez povyšovacího majestátu panovníka. K této šlechtě se, na rozdíl od rodu pana Myslíka, mohli hrdě hlásit Žďárští, Berkové, Martinicové či Černínové.

Rod Myslíků byl původně pouze bohatou patricijskou rodinou z Prahy a erb jí byl udělen teprve za krále Ferdinanda I. v r. 1530. V době pana Zikmunda Jana Myslíka však rod dlel ve šlechtickém stavu již po několik generací, a tak tato skutečnost, Myslíkův titul barona ze 4. října 1639, jeho přiřazení k tzv. starožitnému panskému stavu Českého království v říjnu r. 1643 a jeho společenské konexe Žďárským dostačovaly. Zikmund Jan byl (jak je známo) populární voják, oblíbenec a komorník arcivévody, biskupa a vrchního velitele císařských vojsk (poprvé od r. 1639) Leopolda Viléma Habsburského, mladšího bratra císaře a krále Ferdinanda III. Díky pílí a schopnostem se mu podařilo v době třicetileté války v r. 1645 dosáhnout až hodnosti císařského generála a téhož roku i tzv. „*feld-maršálahajtnanta*“ (tj. polního podmaršálka). V této hodnosti vystupoval jako jeden z nejvyšších velitelů císařských armád. Avšak po nešťastném souboji s francouzským diplomatem Françoisem hrabětem de Bassompierrem (*1579, †1646)²⁸, v době, kdy byl ovlivněn žalem ze smrti milované ženy, se však jeho kariérní postup zpomalil. On sám byl nucen se na sklonku léta r. 1646 stáhnout

---

řů, což se týkalo především chudších hospodářů a vždy několika chalupníků. K těmto lidem přistupovala jejich rodina, a pokud byla, tak i čeleď. Obvykle se udává, že osedlý čítal minimálně 7–10 lidí. Berní rula z r. 1654 byla prvním velkým soupisem poddaných a pozemků k daňovým účelům a zároveň byla i velmi podrobným popsáním vlastního Českého království. Bohužel se dochovala jen částečně. K osedlému podrobně Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 6, k Pacovu a Lhotě s. 55, 57, 77, 81 a 106. K osedlému stručně i Lutonský, Boleslav: Lexikon genealoga. Praha 2003, s. 223; k tématu Rameš, Václav: Slovník pro historiky a návštěvníky archivů. Praha 2005, s. 34, 206–208 ad. O berních povinnostech stručně i Vaněček, Václav: Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945. Praha 1970, s. 251.

²⁸ Jednalo se o známého diplomata a francouzského maršálka, který proslul svými memoáry. Část byla u nás zveřejněna. Viz např. Fučíková, Eliška – Janáček, Josef (edd.): Tři francouzští kavalíři v rudolfínské Praze. Praha 1989, s. 92–105. K souboji, při němž de Bassompierre zemřel, došlo 30. dubna 1646.

do ústraní na své české statky, které začal na krátko osobně a po vojensku tvrdě spravovat. Císařský dvůr však potřeboval schopné vojáky, kterých se nedostávalo, proto byl zanedlouho v r. 1647 opět povolán na krátký čas do zbraně, aby se po čase opět vrátil na Pacov, kde úspěšně hospodařil. Z armády definitivně odešel asi r. 1650.²⁹

Se svojí druhou chotí Alžbětou Johanou (Eliškou) Černínovou z Chudenic, která náhle zemřela v prosinci r. 1645, měl hluboký a láskyplný vztah. Z něj vzešly dvě děti – předčasně zesnulý synek Leopold (nar. na jaře r. 1643) a dcera Zuzana Františka (nar. 1. listopadu 1644), v dětství příbuznými něžně přezdívaná jako „Zuzrlička“. Po úmrtí matky se o ní začala, jako o bezmála sedmiletou, dlouhodobě starat také Myslíkova výše zmíněná tchýně Zuzana Černínová rozená z Harasova, dlicí na nedalekém zámku Radeníu v Tábora. Po této dámě se zachovala řada zajímavých a živých rodinných dopisů, které částečně uveřejnil na sklonku 19. století historik František Dvorský či později Zdeněk Kalista. A právě Zuzaně Františce se mladá komtesa ze Žďáru stala novou matkou, když se provdala za svobodného pána Zikmunda Jana Myslíka z Hyršova v neděli 3. září 1651. Svatba se okázale slavila v Praze a Myslíkova tchýně, paní Zuzana Černínová, která sňatek podporovala a s jejíž rodinou nadále baron Myslík udržoval čilé kontakty, si u příležitosti sňatku přála, aby: *Pán Bůh dal „těm novým manželům, aby spolu v víře, lásce manželské přebývali a ta mladá paní aby nás přátely laskava byla, obzvláště na mou milou nejmilejší vnučku a svou poslušnou bohdá dceru.“*³⁰ Brzy po slavnostním aktu dne 7. října 1651 podepsal pan Myslík s Johanou Eusebií Barborou smlouvu, ve které pojistil 20 000 kop míšeňských jejího věna na svém panství Pacov.³¹

²⁹ K posledním odstávcům: o postavení Černínů např. Koblasa, Pavel: Czerninové z Chudenic. Stručné dějiny rodu a schematismus rodových panství. České Budějovice 2000; Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, o kontaktech s Černíny viz s. 55, o Myslíkových funkcích – generálské a maršálské s. 41–42, o souboji s. 44–45, o dočasném odchodu do ústraní v r. 1646 a dočasném návratu s. 45–54. K souboji a k odchodu do ústraní též Tischer, F.: Generál Zikmund Myslík z Hyršova, s. 23–24. O rodě Myslíků podrobně např. Rybička, Antonín: Pomůcky k místopisu a rodopisu měst Pražských, heslo: U Myslíků. Památky archeologické a místopisné III., 1859, s. 67–68; NA, Dobřenský, složka Myslík z Hyršova, inv. č. 688 nebo OŠN XVII., s. 937–938. Další zmínky v pracích Z. Kalisty, J. Neumanna, F. Dvorského ad. K osobě arcivévodě Leopolda Viléma podrobně např. Čechura, Jaroslav – Hlavačka, Milan – Mikulec, Jiří: Děti a levoboční českých králů. Praha 1995, s. 112–119 nebo Hamannová, Brigitte: Habsburkové. Životopisná encyklopedie. Praha 1996, s. 238–239. K Pacovu a k životu na zámku i v podzámčí v 17. stol. za bar. Myslíka také obšírně Kleisner, T.: Raně barokní Pacov, s. 26–29. V této studii mnoho cenných odkazů. Autor uvádí jako první přesně i místo Myslíkova sňatku – Prahu. Viz v hl. textu níže. Dále k tématu Kolektiv autorů: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl V., Jižní Čechy (dále jen Hrady, díl a region). Praha 1986, s. 150 či Poche, Emanuel a kolektiv: Umělecké památky Čech, Díl 3., P–Š. Praha 1980, s. 9–11.

³⁰ Citace dle Dvorský, F. (ed.): Staré písemné památky žen, s. 376.

³¹ K obvěnění Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, s. 56 (Z. Kalista však mylně píše o datu svatby, umístil ji chybně do října 1651, i o některých příbuzných z rodu Žďárských) a také

První manželství s baronem Myslíkem z Hyršova

Podle historika Zdeňka Kalisty potřeboval baron Zikmund Jan Myslík z Hyršova najít v nové manželce spořádanou a energickou ženu k vedení hospodářství. Choť měla být zároveň mladší, aby byla pokornou a zároveň neodporující ošetřovatelkou v jeho častěji se objevujících neduzích, které vyplývaly jak z postupujícího věku, tak z letitého nepohodlí na válečném poli. Zajímavou charakteristiku mladičké komtesy ze Žďáru, která dokresluje výše zmíněné řádky, zanechala i Zuzana Černínová, jež o novomanželce v dopise z 2. února 1652 praví: „V pravdě tak jak sem již třikrát u sebe³² viděla paní jenerálovou,³³ jest dobrá žena a vpravdě není tak hloupá jak se zdá, než že všechno tak poslušně činí jako by na světě ničemu nerozuměla a tak velký pozor dá, aby tuším ani pohleděním pana nejvyššího³⁴ nerozhněvala.“³⁵ Jak vidno, mladá paní se rychle a chytře podřídila dominujícímu staršímu muži, díky čemuž leckdy mohla dosáhnout, tak trochu oklikou, i svých záměrů. O novém manželství Zdeněk Kalista též soudí, že neměl pro pana Myslíka: „z daleka toho vnitřního významu, jako kdysi sňatek s Eliškou³⁶ Černínovou z Chudenic. Zůstal (prý) sňatkem z vnější nutnosti, diktovaným hmotnými okolnostmi a zvyklostmi doby, a nenabyl nikdy té citové ozvučnosti jako manželství prvé (správně manželství druhé). Ani děti, kterými byl požehnan, nebyly, jak se zdá, s to, aby probudily v Myslíkovi k manželce city té hloubky, jako kdysi k paní Elišce.“³⁷ Proto nepřekvapí, že si pan Zikmund Jan uchovával živé procitěné vztahy s rodinou své předchozí ženy a zvláště s tchýní paní Zuzanou Černínovou z Harasova, u které bez obav ponechal dcerku Zuzričku až do podzimu r. 1652. Teprve poté si ji odvezl a následně dovolil dceři s tím, jak postupně dorůstala, častěji pobývat ve společnosti hrabat Černínů ve Vídni.³⁸

V Myslíkově vztahu s mladičkou hraběnkou ze Žďáru se pak narodili snad jen dva synkové, kteří však záhy zemřeli. I proto nemohli otce Zikmunda Jana

---

Sedláček, A.: Hradý IV. Vysočina Tábořská, s. 211. O svatbě Dvorský, F. (ed.): Staré písemné památky žen, s. 376. K druhé choti Alžbětě Johaně (tj. Elišce) Černínové tamtéž na s. 325, o dceři Zuzance Myslíkové např. s. 304, 307, 310, 316, 330, 334, 340, 344, 348, 363–365, 375–377 aj. O dceři Zuzaně též Neumann, J: Beschreibung der bisher bekannten Privatmünzen, s. 373. Dále k Alžbětě J. (Elišce) Černínové i Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, s. 21–25. Tamtéž na s. 38 o narození dcerky Zuzanky Myslíkové. O předchozí manželce též Kalista, Z. (ed.): Korespondence Zuzany Černínové, např. s. 15. O svatbě s hraběnkou ze Žďáru též Kleisner, T., Raně barokní Pacov, s. 27.

³² Tj. na černínském zámku Radeníň, odkud v té době již málo vyjížděla.

³³ Johanu Eusebii Barboru ze Žďáru, nyní baronku Myslíkovou.

³⁴ Nejvyšší – tj. plukovník, (staroněm. Obrist) byla další vojenská hodnost Myslíka – zde je samozřejmě míněn baron Myslík.

³⁵ Citace dle Dvorský, F.: Zuzana Černínová z Harasova, s. 276. K témuž i Kleisner, T.: Raně barokní Pacov, s. 29.

³⁶ Správně (jak výše zmíněno) by mělo být uvedeno Alžbětou Johanou Černínovou z Chudenic.

³⁷ Citace dle Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, s. 56–57. K chápání manželství panem Myslíkem též s. 58.

³⁸ Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, s. 57.

více připoutat k jejich matce Johance Eusebie Barboře. První syn Jan Antonín se předčasně narodil dne 5. září 1652, tedy jen rok po svatbě. Jeho předčasnou smrt (téhož měsíce) jako by už předjímal zpráva paní Zuzany Černínové z 10. září 1652, jež byla (dle všeho) narození osobně přítomna: „*Pán Bůh dal syna minulý čtvrtek paní jenerálové Jana Antonína, byli (mu) chudí lidé ze špitálu kmotři,³⁹ jest velmi mdlé děťátko, ještě měla šest nedělí choditi, nevím čím je tak brzy slehla, zdalíž z toho uděšení jak ten křik byl,⁴⁰ čili z čeho jiného, paní je chvála pánu Bohu zdráva tak jak náleží.*“⁴¹ O dva roky později se 12. října 1654 narodil druhý synek neznámého jména, který žil ještě kratší dobu než jeho starší bratr a zemřel již po týdnu života (zřejmě) dne 19. října 1654. Pohřbeni byli do myslíkovské hrobky po pravé straně chóru ve farním (dnešním děkanském) chrámu sv. Archanděla Michaela v Pacově, kde později spočinul sám generál.⁴²

Nový domov – zámek v Pacově

S baronem Myslíkem pobývala Johana Eusebie Barbora v jihočeském městě Pacov. Tam si pan Myslík vydržoval svůj (poměrně rozsáhlý) šlechtický dvůr a s chotí sídlil na rozlehlém a dobře opevněném renesančním zámku, původně gotickém hradu, který hradní stavbu stále velmi připomínal. Tento zámek stál nad horní severní částí stoupajícího pacovského náměstí a nad farním kostelem, se kterým byl propojen dřevěnou krytou chodbou. K sídlu přiléhal malý francouzský park, který Myslík nechal vybudovat kolem r. 1650. Venkovský Pacov se za barona Myslíka stal středobodem společenského života celého kraje kolem Tábora. Manželé Myslíkovi se stýkali nadále s Černínou, s rodinou bývalého Myslíkova švagra Albrechta Kapouna ze Svojkovic, s arcibiskupem a kardinálem Arnoštem Vojtěchem z Harrachu, který na Pacov často dojížděl z blízké Červené Řečice, a jenž měl proto na jižním konci západního křídla vyčleněno šest pokojů, jejichž okna směřovala do přilehlé zahrady. Kardinála Harracha znala mladá baronka Myslíková již ze svého domova, prelát byl v úzkých kontaktech s její žďárskou rodinou už od počátku dvacátých let 17. století. Do Pacova také často zajížděl Jan Voračický z Paběnic, pán na blízké Proseči. Vedle toho zajížděli manželé i za příbuznými a přáteli do Prahy nebo do nedalekého královského města Tábora, kde měli své domy či k okolní šlechtě (na zmíněný

³⁹ Nebylo výjimkou, že mezi mnoha kmotry byli šlechtickému dítěti i chudí lidé, jako v tomto případě chovanci pacovského špitálu.

⁴⁰ Uděšením myšlena zřejmě obava z Turků a z další války, které by se jistě musel účastnit i baron Myslík. Vyplývá z dopisu Z. Černínové ze 3. září 1652. Viz Dvorský, F. (ed.): Zuzana Černínová z Harasova, s. 293.

⁴¹ Citace dle Dvorský, F. (ed.): Zuzana Černínová z Harasova, s. 294.

⁴² K prvnímu synkovi též Dvorský, F. (ed.): Zuzana Černínová z Harasova, s. 293–294. Souhrnně Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, s. 57 a Keller, K. – Catalano, A. (edd.): Die Diarien, Bd. 5, s. 633, 636 ad. K pohřbům Myslíků Kleisner, T.: Raně barokní Pacov, s. 28.

černínský Radenín nebo do blízké Proseče k Voračickým). Občas se jistě vypravovali i do Vídně ke dvoru, aby se tam připomněli a udrželi své kontakty. Je třeba ale konstatovat, že Vídeň nebyla po r. 1650 jejich příliš častým cílem.⁴³

Nevlastní dcera Zuzana Františka Myslíková z Hyršova a její rozchod s otcem

S manželzem spojovala Johanu Eusebii Barboru po smrti vlastních synků jen výchova a starost o nevlastní dospívající dceru Zuzanu a dále niterná katolická zbožnost, ke které se oba manželé přikláněli. Je zajímavé, že pan Myslík hluboce uctíval kult Panny Marie Pasovské neboli Pomocné, který vyznával již se svojí předchozí ženou Alžbětou J. Černínovou⁴⁴ a nyní i s hraběnkou ze Žďáru. Ta byla k tomuto uctívání Bohorodičky, jak jsem výše zmínil, od mala vychovávána. Niterná víra byla mezi stárnoucími manželi silným pojátkem. Proto nepřekvapuje, že zbožná paní nebránila svému manželovi, když již neměli vlastní děti, aby jmění z velké části odkázal církvi. Mezi panem Myslíkem a jeho dcerou totiž došlo k rozkolu. Jediná dcera baronesa Zuzana Františka Myslíková se postavila otcí na odpor a proti jeho vůli si našla snoubence v nepřilíh zámožném italském aristokratovi z Mantovska Hectorovi markýzi Ippolitovi hraběti di Gazoldo (ten někdy nesprávně uváděn i jako Girolamo, což snad mohlo být jeho 2. jméno?). Šlechtic byl bratrem Zuzaniny tety Diany Marie markýzy Ippoliti hraběnky di Gazoldo, vdané Černínové (*1636, †1687) a tudíž švagrem vlivného strýce Humprechta Jana hraběte Černína z Chudenic. Tento její strýc byl mj. nejenom jedním z nejbohatších aristokratů v království, ale i jedním z nejkultivovanějších podporovatelů umění své doby. Vedle toho poskytoval cenné služby Leopoldovi I. jako jeho diplomat v Itálii a byl císařovým osobním přítelem.

Baronesa Zuzana Františka Myslíková z Hyršova vyznávala jiné hodnoty než její stárnoucí otec či její zesnulá babička Zuzana Černínová z Harasova, kteří neměli příliš rádi mezinárodní životní styl dvorní aristokracie, který vyznávala rodina Humprechta Jana Černína z Chudenic. I proto dle Zdeňka Kalisty upadalo důvěrné přátelství, které Myslík pěstoval s jeho rodiči, tj. se starší generací Černínů. Baron Myslík i zesnulá babička Černínová byli ještě ze staré generace, která poznala dobu Rudolfa II. a Matyáše, a pro kterou bylo nejdůležitější její

---

⁴³ Nad velikostí dvora pana Myslíka se podívovala i jeho tchyně, neopomenula se zmínit v jednom dopise v r. 1649. K tomu, k životu v Pacově podrobně Kleisner, T.: Raně barokní Pacov, s. 26–27. K návštěvám Pacova s. 27 a 28. O zámku samém s. 27 a 29. Časté kontakty s Harrachem potvrzují i jeho nedávno vydané deníkové záznamy. K tématu též některé dopisy Z. Černínové z Harasova v edicích Z. Kalisty či F. Dvorského. Např.: Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, s. 54–55. K zámku též Sedláček, A.: Hrady IV. Vysočina Tábořská, s. 204–213, k popisovanému období viz s. 210–211; Kol. autorů: Hrady V. Jižní Čechy, s. 149–150; Soukup, Josef: Soupis památek historických a uměleckých v Království českém, Díl XVIII., Politický okres Pelhřimovský. Praha 1903, s. 123–126 a Poche, E. a kol.: Umělecké památky Čech 3, s. 9. K neovomitostem též Tischer, F.: Generál Zikmund Myslík z Hyršova, s. 24.

⁴⁴ Ke kultu P. Marie Pasovské u Myslíka např. Kleisner, T.: Raně barokní Pacov, s. 28.

čeství, jež domácí šlechtu vzájemně svazovalo a posilovalo. Tato stará generace proto prosazovala domácí svazky a na vše „cizácké“ hleděla spíše s nedůvěrou a leckdy i s odporem. A přesně proti tomuto otcovu přesvědčení se jeho jediná přeživší dcera a dosavadní dědička Zuzana Františka Myslíková obrátila, když se zcela přimkla k rodině Černínů, přes kterou si našla svého italského snoubence. Baron Myslík z ohledu na švagra a na vlivné přátele nevídaného italského ženicha dal nakonec k sňatku svolení, a tak ve Vídni r. 1664 vstoupila dvacetiletá baronesa Zuzana Františka Myslíková ve vyvzdorovaný sňatek s panem di Gazoldem. Roztrpčený otec se vnitřně se situací nesmířil a s dcerou svůj, doposavad živý a niterný vztah, ukončil. Dceru vyplatil dne 22. října 1664 jen skrovným věnem v částce 24 000 zlatých rýnských,⁴⁵ čímž ji v podstatě vydědil, což oficiálně potvrdil o několik měsíců později, jak uvádím níže. Za zmíněnou sumu 24 000 zlatých se v té době dal zakoupit doslova jen malý stateček s několika vesnicemi. Později ve své poslední vůli z prosince r. 1664 pan Myslík dceři ještě odkázal rodné stříbro a sumu necelých 24 000 zlatých rýnských z věna po její matce, tím však jeho starost o dceřino materiální zázemí skončila. Italský zeť – pan di Gazoldo se s chotí Zuzanou cítil dotčen a proti tchánovi chtěl dokonce vést soudní spor, k tomu však již nedošlo. Zuzana Františka markýza Ippoliti hraběnka di Gazoldo se nakonec s manželem odstěhovala do jeho rodné Itálie do Mantovy, kde však dle historiků Fr. Tischera či Fr. Dvorského v manželství příliš šťastná nebyla. Radost jí dělaly jen děti. Dle pramenů se v rodině Gazoldů narodili tři synové, z nichž jeden dostal na památku českého děda jméno Zikmund.⁴⁶

⁴⁵ Zlatý rýnský se psal i jako floren rýnský. K této měně kupř. Vorel, Petr: Od pražského groše ke koruně české. Průvodce dějinami peněz v českých zemích. Praha 2004, s. 47–48, 133–136, 217, 219, 221; Vorel, Petr: Od českého tolaru ke světovému dolaru. Zrození tolaru a jeho cesta v evropském a světovém peněžním oběhu 16.–20. století. Praha 2003, s. 123; dále Spáčil, Bedřich: Česká měna od dávné minulosti k dnešku. Praha 1974, s. 69, 71 ad.

⁴⁶ Pro názornost: za 4 000 zlatých se dal v r. 1650 koupit dvůr a vesnice Roubovice (transakce Černínů). Za 20 000 zlatých pak v r. 1670 koupil hrabě Karel Leopold Caretto-Millesimo pouze malý statek o několika vsích v Chodově (dnes Praha, viz níže v textu). O Zuzaně Myslíkové, di Gazoldovi a Černínech: Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, s. 57–60; NA, Dobřenský, složka Myslík z Hyršova, inv. č. 688 – uvádí di Gazolda jako „Hectora“. Tohoto zná i Pekař, Josef: Kniha o Kosti. Kus české historie. Praha 1998, s. 122 či Neumann, J.: Beschreibung der bisher bekannten Privatmünzen, s. 373; dále Dvorský, F. (ed.): Zuzana Černínová z Harasova, např. s. 42; Tischer, F.: Generál Zikmund Myslík z Hyršova, s. 24–25; k této generaci Černínů a di Gazoldům též podrobně Pekař, J.: Kniha o Kosti, např. s. 106–125 a Neumann, J.: Beschreibung der bisher bekannten Privatmünzen, s. 373, kde mnohé o věnu. O kosmopolitním životě Černínů např. Kalista, Z. (ed.): Korespondence Zuzany Černínové, s. 28–30. K témuž tématu i Kalista, Zdeněk: Čechové, kteří tvořili dějiny světa. Praha 1939, kap.: Humprecht Jan Černín z Chudenic, s. 201–211; k cenovým relacím o majetku v té době např. Tischer, F.: Heřman Černín z Chudenic, např. s. 163, 168 či 176. Rod Ippoliti di Gazoldo se psal různě, starší autoři udávají Hippoliti/Hyppoliti da Gazoldo. Já jsem přejal verzi jména Ippoliti di Gazoldo od fundovaného autora Petra Matě. Ten ke jménu a o rodu více ve své práci. Viz Maťa, P.: Svět české aristokracie, např. s. 558, 560, 561, 633, 893 a zejména s. 909 a 917. Členové se dobově psali jako „Marchese de Hippoliti Conte di Gazoldo“. O tom + rodokmen z r. 1709 viz NA, Sběrka genealogicko-heraldická Wunschwitzova (Wunschwitz), složka Černín z Chudenic, inv. č. 187. K Dianě Marii Tischer, F.: Heřman Černín z Chudenic, s. 106 ad.

Hledáme-li pravou příčinu di Gazoldova zájmu o slečnu Myslíkovou, pak dle mého názoru mohla jistou roli sehrát osobnost a půvaby mladičké Zuzany. Avšak mnohem větší vliv mělo zřejmě její zázemí, spojení s Černíny a s dalšími vlivnými rody habsburské říše, přes které se italský nápadník mohl snadněji zařadit do středoevropské aristokratické společnosti. Velkou roli nesporně hrála i vyhlídka na velké dědictví po zámožném baronu Myslíkovi. Bylo jistě „ironií osudu“, že pan Ippoliti di Gazoldo sice dosáhl sňatku, ale kýženého bohatství ani usazení ve střední Evropě nikoliv.

Smrt a závěť barona Myslíka

Dne 24. prosince 1664 se čerstvou rodinnou půtkou znechucený baron Myslík rozhodl učinit závěť. Tu sepsal ve svém domě na Novém Městě pražském a odkázal v ní většinu svého majetku různým církevním institucím, ke kterým osobně tíhnul. Tento odkaz definitivně potvrdil dne 1. listopadu 1666 v doplňku závěti, v tzv. kodicilu, který byl sepsán těsně před jeho smrtí na pacovském zámku. Původní předpokládanou dědičku Zuzanu Františku tímto krokem definitivně opomenul. Hlavním dědicem pacovského a připojeného malého jeničko-lhotského statku se dle jeho přání měl stát řád bosých karmelitánů u Panny Marie Vítězné na pražské Malé Straně, který plánoval z pacovského zámku vybudovat svůj konvent pro minimálně 24 duchovních. Rozhodnutím odkázat své panství právě tomuto klásteru, který založil po svém vítězství na Bílé hoře císař Ferdinand II., chtěl pan Myslík dle historika Tomáše Kleisnera podle králova příkladu „*oslavit vítězství na Bílé hoře, což je u císařského vojáka pochopitelné.*“⁴⁷ Dalším důvodem odkazu církvi byl i fakt, že byl posledním mužským členem rodu. Řád karmelitánů měl hlavní majetek, to jest vlastní panství Pacov, převzít ovšem až po smrti jeho manželky paní Johany Eusebie Barbory ze Žďáru. Ta pacovské panství měla i nadále držet a užívat. Další menší částky dostali též Myslíkovi přátelé a celkem 300 zlatých odkázal i svým dvěma žijícím sestram.

První manžel, který byl o generaci starší, zemřel hraběnce ze Žďáru 3. listopadu 1666 a za velké účasti kléru z mnoha duchovních řádů byl pohřben do rodinné hrobky (při pravé straně chóru) v hlavním pacovském kostele sv. Archanděla Michaela vedle oltáře sv. Kříže. Do rukou mu vložili růženec a do rakve mu též přidali vzácný stříbrný ostatkový kříž s relikviemi světců, uloženými ve dvanácti křišťálových pouzdrech. Nebožtík spočinul na místě, kde již dříve byla pohřbena jeho milovaná choť Alžběta J. (Eliška) Černínová z Chudenic i jeho předčasně zemřelé děti. Dodnes ho nad touto hrobkou upomíná náhrobek s latinským nápisem a s kovovým čtvrceným baronským

---

⁴⁷ Citace dle Kleisner, T.: Raně barokní Pacov, s. 29. Závěť a kodicil viz NA, DZV 263 K 17r–L 2v. Další autoři píší o závěti viz v následující pozn.

erbem Myslíků z Hyršova ve spodní části stély. Nad oratoří v chóru je též zavěšen krásný malovaný dřevěný pohřební štít s myslíkovským erbem. Řezba vznikla údajně v r. 1666 a erb obklopuje tzv. panoplie, tj. válečná dekorace, jež připomíná vojenskou kariéru zesnulého.⁴⁸

Hraběnka ze Žďáru poprvé vdovou a její samostatné hospodaření

V následujících několika letech dlela mladá ovdovělá baronka Myslíková z Hyršova převážně na pacovském zámku či u svých příbuzných a přátel. Městu Pacovu se aktivně věnovala a tím navázala na činnost zesnulého generála. Hned po přechodu panství do jejího vlastnictví – tj. již v r. 1667, obnovila a potvrdila městu jeho výsady, čímž napomohla ke vzpamatování se města z útrap zničující třicetileté války. Na císaři Leopoldovi I. také dosáhla vydání majestátu, kterým habsburský monarcha dne 9. dubna 1683 Pacovu potvrdil a rozšířil jeho výsady. Těmito kroky sledovala nejen hospodářské povznesení svých poddaných, ale v návaznosti na předpokládaný rozvoj, i přirozený vzrůst svého osobního bohatství.

Paní Johana Eusebie Barbora i nadále pokračovala ve stavební činnosti, kterou na pacovském panství zahájil její zesnulý muž. V r. 1681 nechala kupř. výrazně zvětšit původní hřbitovní kapli v Pacově pro ostatky obětí moru z minulého r. 1680 a v r. 1682 této svatyni darovala nový zvon ulitý v Praze. Tímto stavebním počinem se z kaple stal kostelík, který byl zasvěcen sv. Barboře a tak vhodně korespondoval se jménem stavitelky. Také pacovský zámek nechala stavebně upravovat, o těchto úpravách toho ale mnoho nevíme. Snad to mohly být již úpravy spojené s výstavbou budoucího kláštera karmelitánů na místě zámku, jak naznačují i autoři 3. dílu Uměleckých památek Čech či Encyklopedie českých klášterů. Ve městě nechala hraběnka ze Žďáru obnovovat zničené domy, v okolí zbudovala dvě vysoké stavbičky Božích muk, dále v letech 1701–1703 vystavěla nad pověstmi opředenou studánkou Vápenicí osmibokou poutní kapli sv. Anny, kde nechala zbudovat i malé lázničky. Kapli postavila dle starého svědectví jako díkuvzdání za vyléčení z oční choroby. Zbožná paní obdarovávala též církevní stavby na panství: Ceterazi např. věnovala v r. 1679 křtitelnicu a stála za přestavbou zdejšího

⁴⁸ K závěti a pohřbu podrobně Kalista, Z.: Zikmund Myslík z Hyršova, s. 59–60; Kleisner, T.: Rané barokní Pacov, s. 28–29 a Sedláček, A.: Hradý IV. Vysočina Tábořská, s. 211. O přestavbě zámku po r. 1666 Poche, E. a kol.: Umělecké památky Čech 3, s. 9 a o pohřebním štítu p. Myslíka s. 11. Ke štítu též Becková, Zdenka – Staněk, Vladimír – Trnková, Zuzana: Pohřební štít Zikmunda Jana Myslíka z Hyršova v kostele sv. Archanděla Michaela v Pacově. Památková péče na Moravě 13, 2007, s. 63–70 a naposledy ke štítu i k náhrobku Tomek, Vladivoj: Heraldické památky Pacova. Heraldická ročenka 2014, s. 11–14. K přestavbě zámku i Soukup, J.: Soupis památek historických a uměleckých XVIII., např. s. 123 a 126. V kapitole vycházím též z vlastní návštěvy Pacova v srpnu 2012.

kostela. Pacovskému hlavnímu kostelu pak věnovala v r. 1698 oltář sv. Jana, a tak bychom mohli pokračovat.⁴⁹

Na jaře r. 1671 se – již jako znovu vyvdaná „hraběnka z Millesimo“ – stala novou vládkyní malého statku s opevněným zámekem (v ten čas stále nazývaným taktéž hradem) ve Zruči nad Sázavou a nedalekého statečku Krasoňovice. Nevelké panství, zatížené pohledávkami, si ovšem dlouho nepodržela a Zruč s Krasoňovicemi již 5. června 1675 prodala.⁵⁰

V následujícím roce, po zákupu Zruče, dne 3. října 1672, paní „*Johana Eusebie Barbora Caretto hraběnka z Millesimo, rozená hraběnka ze Žďáru, paní na Pacově a Zruči*“⁵¹ (jak byla tehdy psána) zakoupila od Jana Reinharda svobodného pána z Walmerode za 100 000 zlatých rýnských (a 1000 zlatých klíčného)⁵² panství a městečko Habry u Světlé nad Sázavou a odlehlý rytířský stateček Žáky (německy Schack či Ziackh) u Čáslavi. Habry se tehdy nazývaly jen jako „*Habr*“ (německy pak jako „*Haber*“). Městečko bylo nepřilíši vzdáleno od nedávno získané Zruče nad Sázavou (místa dělilo cca 16 km) a zároveň leželo jen cca 6 km od Vilémova, který měl být v blízké budoucnosti (tj. od r. 1676) natrvalo svázán s Johaninou novou rodinou.

Habry byly středně velkým velkostatkem, který měl s Pacovem zajišťovat majitele velmi slušný životní standard, na který byla zvyklá. Již r. 1654 čítaly

⁴⁹ O podnikání a stavební činnosti odvoděle paní Myslíkové v Pacově a okolí: Sedláček, A.: Hradý IV. Vysočina Tábořská, s. 211; Kleisner, T.: Raně barokní Pacov, s. 29–30; Soukup, J.: Soupis památek historických a uměleckých XVIII., např. s. 145–146 a Poche, E. a kol.: Umělecké památky Čech 3, s. 9, 11, 12. Černý, Jiří: Poutní místa jižních Čech. Milostné obrazy, sochy a místa zvláštní zbožnosti. České Budějovice 2006, s. 158–159 uvádí podrobnosti ke kapli sv. Anny v Pacově a k očním onemocnění, jež zjistil z farní kroniky. Slabým znakem trpěla hraběnka i později, ve stáří. Tak ho zmiňuje např. ve své závěti. Viz NA, fond Archiv pražského arcibiskupství I (dále APA I), složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, závět hraběnky z 29. ledna 1709.

⁵⁰ Zruč nad Sázavou odkoupila 24. dubna 1671 od rytíře „*Weita von Nattermann*“. Do desk zemských byla koupě vložena 18. června 1671. Tehdy statek Zruč s Krasoňovicemi (zastarale Krassenice) tvořilo dle desk zemských mj. městečko Zruč, tamní hrad (či chceme-li zámek) a 5 vsí v hodnotě 30 000 zlatých rýnských a 400 zlatých rýnských klíčného. Tato koupě viz NA, DZV 389 C 19v–C 23r. Panství hraběnka z Caretto-Millesimo prodala hraběnce „*Cecilii Eleonoře Anně von Breiner*“ (správně von Breuner), rozené von Weiher za 27 000 zlatých rýnských a 300 zlatých rýnských klíčného. Do desk zemských prodej vložena 27. března 1676. K odprodeji panství viz NA, DZV 392 C 15v–18v. Dále ke Zruči a Krasoňovicím: Sedláček, A.: Hradý, zámky a tvrze Království českého, Díl XII., Čáslavsko. Praha 1997, s. 151; Beneš, František (ed.): Berní rula – svazek 10. Kraj Čáslavský I. Praha 1953, s. 51–52; Beneš, František (ed.): Berní rula – svazek 10. Kraj Čáslavský II. Praha 1955, s. 685–689; Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 161, 200 či OSN XVII., s. 353.

⁵¹ Citace a překlad dle NA, DZV 390 B 29v. V německém originálu je: „*Johanna Barbara Eusebia Caretto Gräfin von Millesimo, gebornen Gräfin von Sohra, frauen auf Patzow und Zrutsch*“. V křestním jménu je omylem jméno Barbora dáno na druhé místo, což jsem v českém přepisu opravil. Koupě byla do desk zemských zanesena dne 10. ledna 1673.

⁵² Klíčné (Schlüsselgeld) byl příplatek ke kupní ceně. Kупec tento poplatek platil manželce či dcerám prodávajícího za to, že se daná žena či ženy dobrovolně vzdávají práva k prodávané nemovitosti. Celková suma by tedy měla vedle vlastní ceny vždy obsahovat i tento příplatek.

Habry dle berní ruly jedno městečko a 19 vesnic s 98 osedlými, tedy s hustotou zalidnění obdobnou jako v Pacově, ovšem s tím rozdílem, že panství Habry bylo pozemkově větší. V době, kdy Habry kupovala, však již do nich nepatřil osamostatněný stateček Tis, takže r. 1672 obsahovalo panství „Haber“ dle desk zemských jen městečko Habry a 15 vesnic. I přesto byl statek pro hraběnku stále solidní majetkovou základnou a paní se dle něj, jakož i po poněkud odlehých Žácích, několik let i psala. Panství se snažila zvelebit, a tak do r. 1678 obnovila v barokním slohu vyhořelý gotický kostel Nanebevzetí Panny Marie v Habrech. Ten mj. obdržel pěkné barokní průčelí s ozdobným štítem. Kostelu též darovala v r. 1676 dva větší zvony. Ty nesly na svém plášti donační nápis s jejím jménem a se jménem jejího tehdejšího manžela Karla Leopolda hraběte z Caretto-Millesimo (†1689).⁵³ Oba zvony byly bohužel za první světové války v r. 1916 a 1917 zrekvírovány a tudíž tyto památky na hraběnku zanikly. V době pobytů mohla hraběnka využívat panský dům (zámeček) ve městečku Habry. Za její správy též zřejmě narostl počet poddaných, který r. 1684 čítal necelých 83 osedlých. Přes nastíněnou péči však hraběnka v srpnu r. 1678 panství Habry spolu se statečkem Žáky prodala Janu Šebestiánovi hraběti z Pöttingu.⁵⁴ Důvody odprodeje zřejmě souvisely s finančními prostředky, které hraběnka potřebovala pro chystanou koupi statků Čechtice a Křivsoudov.

Čechtice vlastnila od září 1678⁵⁵ a sousední statek Křivsoudov od října 1678.⁵⁶ Obě panství ležela na Vlašimsku, byla tedy nepříliš vzdálena od hraběnkou prodaných Habrů. Na základě těchto nových akvizic se v 70. až v 90. letech 17. století také oficiálně titulovala.⁵⁷ To naznačuje, že tento majetek patřil, vedle Pacova, který je v jejím jménu taktéž trvale zmiňován, k důležitějším, a že

⁵³ O manželství s hrabětem Caretto-Millesimo viz následující kapitoly.

⁵⁴ K Habrům a Žákům NA, DZV 390 B 29v–C4v (zde nabytí, počet vesnic, zámeček, cena, zápis do desk zemských dne 10. ledna 1673 aj.) a NA, DZV 393 Q 7v–Q 11v (zde odprodej panství za 133 000 zlatých rýnských, uskutečněný 25. srpna 1678, do desk zemských vloženy 5. září 1678). K tématu dále Beneš, F. (ed.): Berní rula 10. Kraj Čáslavský I., s. 131–150 (na s. 150 skutečný počet osedlých); Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 167, 206; Birnbaumová, Alžběta: Soupis památek historických a uměleckých v Čechách, Díl XLIV., Politický okres Čáslavský. Praha 1929, s. 163–164, 169; Kol. autorů: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl VI., Východní Čechy. Praha 1989, s. 107, 562. V literatuře se někdy omylem uvádí datum koupě Habrů k r. 1666, což vyvracejí desky zemské. V r. 1672 žilo dle mých odhadů na panství do cca 70–75 osedlých (vycházím z edice Berní ruly).

⁵⁵ K zisku Čechtice NA, DZV 393 R 15r–R 18v. Smlouva sepsána 10. září 1678 ve Vídni, prodejcem byl „Johann Sebastian Graff von Halweil“ (v dobových dokumentech jsou členové rodu psáni též jako: „z Halleweil, Hallweil, Holweil“, v moderní podobě je obvykle píšeme jako „z Hallweil“). Do desk zemských smlouva vložena 12. října 1678. Prodejní suma činila 50 000 zlatých rýnských a 500 zlatých rýnských klíčného.

⁵⁶ K zisku Křivsoudova NA, DZV 393 R 23v–R 28r. Smlouva sepsána 15. října 1678 na Čechtích, prodejcem byl „Jacob Leopold Graff von Halweil“, bratr předešlého. Do desk zemských smlouva vložena 24. října 1678. Hraběnka je tehdy označována jako „paní na Pacově a Čechtích“. Prodejní suma činila 65 000 zlatých rýnských a 1500 zlatých rýnských klíčného.

⁵⁷ Např. NA, DZV 396 N 8r, DZV 403 F 18v aj.

s ním zřejmě i dlouhodobě počítala. Na zámcích, ležících na obou statcích jistě i často pobývala.⁵⁸ Vždyť zámek v Čechtích, ležící na dolní straně náměstí, byl rozsáhlou trojkřídlovou raně barokní budovou a jeho výstavba byla ukončena teprve v r. 1658. Dnes slouží tento pěkný svědek života naší paní hraběnky jako luxusní hotel. Také renesanční zámek v Křivsoudově byl výstavným, byť o poznání menším stavením, kam se jeho majitelka mohla uchýlovat.⁵⁹

Oba statky odkoupila od původem švýcarské šlechty – bratřů z Hallweilu a ponechala si je poměrně dlouho – do r. 1694, kdy je opět prodala do rukou říšských hrabat z Hallweilu.⁶⁰ Ti obě panství v r. 1695 konečně propojili v jeden správní celek – panství Křivsoudov.⁶¹

Přesný důvod opětovného přechodu statku do rukou původních majitelů zcela neznáme, majitelka snad potřebovala finance k umožnění vlastních závazků, ale odprodej velkostatku Čechtice-Křivsoudov zřejmě nejvíce souvisel s kritickou finanční situací hraběčiny rodiny, která byla na pokraji bankrotu, s čímž čtenáře podrobně seznámím níže.

V r. 1654 mělo panství Čechtice jedno městečko se zámekem a 10 vesnic se 60 osedlými a statek Křivsoudov též po jednom městečku se zámekem a 10 vesnic se 74 osedlými. Spojený statek tak měl dvě městečka a 20 vesnic. Celek byl tedy poměrně rozsáhlý a díky této skutečnosti i úrodnému místu, mohl být i dostatečně výnosný. Obě panství byla svojí rozlohou počítána ke středním velkostatkům, kam patřila dominia zhruba mezi 100–230 osedlými. Do této kategorie byl v regionu vedle Čechtice a Křivsoudova řazen např. velkostatek Votice, Týnec nad Sázavou, Mrač, Miličín či Lešany.⁶²

⁵⁸ O tom přímo svědčí např. i kupní smlouva na panství Křivsoudov, podepsaná hraběnkou na Čechtích v říjnu r. 1678. Viz NA, DZV 393 R 28v, později pak tržní smlouva z r. 1690, viz NA, DZV 400 Q 6r atp.

⁵⁹ Viz pozn. 62.

⁶⁰ Společný prodej Čechtice a Křivsoudova viz NA, DZV 403 F 18v–F 26v. K prodeji došlo 16. července 1694 v Praze, kupujícím byl „*Franz Anton Graff von Hallweil*“, syn Jakuba Leopolda, který v říjnu 1678 prodal hraběnce Křivsoudov. Cena obou statků stanovena na 140 000 zlatých rýnských a 1300 zlatých rýnských klíčného. Při odprodeji se tržní suma obou statků – oproti koupi v r. 1678 – zvýšila o 24 300 zlatých rýnských. K rodu Hallweilů např. Mašek, P.: Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I., s. 318.

⁶¹ Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 164, pozn. 13a) nebo s. 168, pozn. 29.

⁶² K rozdělení šlechty dle majetku viz Felcman, Ondřej: Majetkové poměry feudální třídy v druhé polovině 17. století, s. 195–228. K Čechtícím, Křivsoudovu vedle výše zmíněných desk zemských též: Vlasák, Antonín Norbert: Městečka Čechtice i Křivsoudov i jejich okolí v Čáslavském kraji. Památky archeologické a místopisné (PAM) 6, 1865, s. 163–168 či Beneš, F. (ed.): Berní rula 10. Kraj Čáslavský I., panství Čechtice na s. 82–90 (na s. 90 skutečný počet osedlých), panství Křivsoudov na s. 170–178 (na s. 178 skutečný počet osedlých); Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, panství Čechtice na s. 164–165, panství Křivsoudov na s. 168–169. K velkostatkům Čechtice, Křivsoudov a velkostatkům v regionu vůbec Petráň, Josef a kol.: Benešovsko – Podblanicko. Praha 1985, s. 119–130. Dále srovnej Vlček, Pavel: Ilustrovaná encyklopedie českých zámků. Praha 1999, s. 196–197; Sedláček, A.: Hradý XII. Čáslavsko, s. 194; Kol. autorů: Hradý VI. Východní Čechy, s. 71 a s. 230–231; Kuča, Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl. A–G. Praha 1996, s. 460–462; III. díl. Kolí–Mi. Praha 1998,

Majetkově byla hraběnka provázána přirozeně i s rodným Kladenskem, kde zdědila část někdejšího rodového kladensko-červenoújezdeckého dominia. Stalo se tak po dlouhých osmnáctiletých soudních tahanicích o tento majetek se saskými příbuznými z rodu Žďárských ze Žďáru. Již v r. 1686 se stala spoluvlastnicí tohoto dominia a v r. 1688 ji po bezdětném bratru Františku Adamovi Eusebiovi ze Žďáru (†1670) připadla pětina rozparcelovaného velkostatku, a to tzv. tachlovický díl, tj. nové panství Tachlovice s Hostivicí,⁶³ po kterých se začala i psát. K tomuto dílu v dubnu 1690 přikoupila i červenoújezdeckou část někdejšího rodového dominia od své sestry Terezie Eleonory odvoděle hraběnky z Ugarte.⁶⁴ Zde se nabízí otázka, zda tehdy nezamýšlela dokoupení i dalších dílů původního kladenského panství hrabat ze Žďáru. Tak by došlo k obnově rodového velkostatku, který byl velmi výhodně položený a jenž byl výnosný již za života jejich předků. Tento statek mohla poté případně odkázat svým čtyřem dětem z caretto-millesimovského rodu. To se však nestalo.

Do původního tachlovického dílu patřila i rozlehlá ves Hostivice, ležící na královské silnici ve směru na Rakovník. A právě zde koupila dva velké dvory, které spojila a vybudovala nový hospodářský panský dvůr, jehož součástí se stal nový patrový zámek, později velkoryse přebudovaný Annou Marií Františkou velkovévodkyní Toskánskou. Stavba povstala ze základů za Johanina panování v letech 1689–1697. Nakonec si ale Hostivici se zbytkem rodového dědictví nepodržela, neboť r. 1697 dostala zajímavou peněžní nabídku na odkup od nechvalně známého hraběte Karla Jáchyma z Bredy (*asi 1663, †po 1738), který se rozhodl na místě někdejšího velkostatku jejího rodu vybudovat obdobné

s. 249–251 atd. Často se vyskytují chyby v letech převzetí a prodeji těchto dvou statků. Např. v Berní rule 10 je uvedena koupě omylem k r. 1672. Všeobecně k velkostatkům např. Ledvinka, Václav: Rozmach feudálního velkostatku, jeho strukturální proměny a role v ekonomice českých zemí v předbělohorském období. *Folia Historica Bohemica* 11, 1987, s. 103–126; Josef Petráň a kol.: Dějiny hmotné kultury II/1. Praha 1995, s. 361–397 nebo Maur, Eduard: Český komorní velkostatek v 17. století. Praha 1975 ad.

⁶³ O porovnání z r. 1686 např. Státní oblastní archiv Praha – Státní okresní archiv Kladno, *Kladensia* 16, Josef Švejda (strojopis): Porovnání sester p. Fr. Ad. Eus. Žďárského ze Žďáru s administrátory panství hrab. z Martinic 1686, Kladno 1951. K panstvím a sídlům na Kladensku Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého, Díl VIII., Rakovnícko a Slánsko. Praha 1996, s. 279 či 284–285; Kol. autorů: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl III., Severní Čechy. Praha 1984, s. 464 a Kol. autorů: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl VII., Praha a okolí. Praha 1988, s. 127–128. Obsažně k poměrům na panstvích hrabat ze Žďáru studie Roubíček, Jan: Panství Kladno a statek Červený Újezd ve druhé polovině 17. století, strojopis pracovníka někdejšího Státního archivu Praha – pracoviště Buštěhrad. Za poskytnutí této cenné studie velmi děkuji panu PhDr. Vladimíru Příbylovi z Městského úřadu ve Slaném.

⁶⁴ Viz NA, DZV 400 Q 6r–Q 11r. Koupě uzavřena 24. dubna 1690 v hodnotě 72 000 zlatých rýnských. Do desk zemských smlouva vložena 21. října 1690. S panstvím hraběnka koupila mj. někdejší druhé hlavní rodové sídlo hrabat ze Žďáru – zámek Červený Újezd, a také někdejší vdovské sídlo ženských příslušnic svého rodu – tvrz Kyšice.

prosperující dominium a skoupil jak některé části někdejšího žďárského panství, tak i jiné statky v okolí. Jejich spojením vytvořil rozlehlý velkostatek Tachlovice. Hrabě z Bredy proslul špatným zacházením se svými nevolníky a jejich vykořisťováním, což mj. vedlo k výraznému zhoršení životních podmínek někdejších žďárských poddaných. Sedláci si tak na odprodaných částech Kladenska zoufali: „*Koupil nás Breda, bude nám běda*“...⁶⁵

Shrňme-li celkovou majetkovou situaci hraběnky v polovině 90. let 17. století, lze konstatovat, že kromě Pacova ztratila většinu svého značného majetku. A důvod? Dle mého názoru tato redukce jmění souvisela s potřebou financí nutných k vyplacení jejich (právě) dospívajících synů z druhého manželství, kteří v té době zápasili o existenci. Dalším důvodem bylo vyplacení hraběčiny dcery Marie Josefy, jež se shodou okolností – právě v r. 1694 – vdávala.⁶⁶ Rod Caretto-Millesimů totiž za jejich otce Karla Leopolda (a jejího druhého manžela) téměř zbankrotoval, jak ještě podrobně popíšu, a fideikomisní panství Vilémov vlastnil hraběččin vyvdaný syn Václav Ferdinand z Caretto-Millesimo. Od tohoto polovičnického sourozence nemohli hraběčnini potomci ve složité situaci nějaké „velké peníze“ rozhodně očekávat (důvodem byly závazky k jeho vlastním sestřám, rodině či omezení příjmů z důvodu zadlužení). Připomeňme též, že hraběčnini tři synové nedědili fideikomisní statek, takže potřebovali každý zvláště vlastní majetkové zázemí. A je nábledni, že jim v tom mohla napomoci právě jejich dosud zámožná matka. Ta se v tu dobu (r. 1697) vedle nedávno odprodaného čechticko-křivsoudovského panství vzdává za výhodných podmínek i svých dalších dvou panství na rodném Kladensku. O tom, že již dříve vyplatila dceru a své dva syny, se zmiňuje mj. i ve své pozdější závěti.⁶⁷ I tato pozdní informace nasvědčuje, že k tomuto vyplacení snad mohlo dojít právě kolem poloviny devadesátých let. Tímto způsobem zbylo hraběnce z celého – původně rozsáhlého majetku – jen panství Pacov, které ale měla jen užívat do svého skonu, a které její děti nedědily. S pacovským panstvím zřejmě v době

---

⁶⁵ Bredové se psali původně jako von Bredow nebo von Bredaw či von Bredau, později jako von Breda, počestně z Bredy či Bredova. K tématu poddaných na Kladensku a citace dle Komárek, Pavel a kol.: 700 let obce Hřebeč. 1285–1985. Hřebeč 1985, s. 11. Všeobecně známějším popěvkem je: „*Běda nám, běda, koupil nás Breda. Z bohatejch sedláků nadělá žebráků, běda nám, běda*“. Za upozornění na tento popěvek děkuji PhDr. Milanu Svobodovi, Ph.D. Podobně se říkalo od r. 1713 na Červenopečecku: „*Běda, běda, koupil nás Breda, z pečeckých sedláků nadělá žebráků. Běda Breda*“. Citace dle Volf, Miroslav: Selské nepokoje na Červenopečecku za panství Bredova. Praha 1934, s. 1. Na s. 2 a 33–34 informace k rodu a k jeho osobě. Na s. 2–3 odstavec o jeho transakci z r. 1697 s hraběnkou Johanou Eusebií Barborou. Další verze popěvku a informace o hospodaření hraběte Vávra, Josef: Bývalé panství Pečecké. Historický sborník III., 1885, s. 31–32, 96–97 (s. 32 popěvek); Denis, Ernest (počestně též Arnošt): Čechy po Bílé hoře. Díl I. Kniha II. Absolutism katolický. Praha 1931, s. 96 ad. K rodu Bredů např. von Meraviglia-Crivelli, Rudolf Johann: Der Böhmische Adel. Siebmachers grosses Wappenbuch, Band IV/9, Nürnberg 1886, s. 107–108.

⁶⁶ O hraběčniny dětech přehledně viz kapitola níže: „*Děti z druhého manželství*“.

⁶⁷ NA, APA I, složka L III C 1,2/1, karton 2055, Millesimo, závět hraběnky z 29. ledna 1709.

před smrtí již v podstatě nenakládala, takže krátce před skonem označila sama své jmění za „*skrowné*“, což se projevilo i v jejich (poněkud skrovných) odkazech, jak ještě blíže přiblížím v závěru studie.⁶⁸

Hrabě Karel Leopold z Caretto-Millesimo a cesta k druhému manželství

Nebylo tomu dlouho po smrti barona Myslíka, když se stále ještě mladá a Pacovem hmotně zajištěná paní Johana Eusebie Barbora přes své příbuzné a přátele seznámila s novým aristokratem, kterého si vyhlédla za svého druhého chotě. Do sňatku nebyla nikým nucena, rodiče už dávno nežili, a jako dobře zajištěná vdova si jistě mohla svobodně vybírat. Jejím snoubencem se stal taktéž ovdovělý Karel Leopold říšský hrabě z Caretto-Millesimo (*13. listopadu 1626, †11. června 1689), tzv. skutečný komorník císaře Leopolda I. a též „*nejvyšší lajtnant*“ (tj. nejvyšší důstojník, dnešní podplukovník) u Špankovského regimentu (tj. pluku).⁶⁹ Jeho rod byl cizího původu – pocházel z Itálie a v Čechách se začal prosazovat na přelomu 16. a 17. století.⁷⁰

V Itálii se rod markrabat či markýzů – překlad italského titulu v češtině kolísá – „*Del Carretto*“ oddělil od starobylých markrabat ze Savony („*di Savona*“).⁷¹ Toto významné přístavní město se nachází na pobřeží Středozemního moře v oblasti tzv. Ligurie, asi 40 km vzdušnou čarou západozápadojižně od Janova. Vlastní Millesimo, vzdálené zhruba 20 km na severozápad od Savony, je pak jejich dalším sídlem. Příslušníci rodu, který byl v Itálii považován za velmi vznešený a z něhož vzešlo mnoho vysokých prelátů, proto v Čechách původně psali své příjmení přibližně v této podobě: „*Vysoce urozený pán pan* (následovalo křestní jméno) *Carretto z markrabích (či markýzů) Savonských, hrabě z Millesimo, pán na...*“ atd. Zkráceně pak *Carretto z Millesimo*. Používáním původního dlouhého jména dávali příslušníci rodu najevo své starobylé postavení.

⁶⁸ Je zajímavé, že v závěti již v titulatuře nenajdeme zmínku, že je paní na Pacově. K tomu a k tématu viz NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, závět hraběnky z 29. ledna 1709. Blíže rozbor závěti na konci této studie.

⁶⁹ Titul skutečného panovníka komorníka nebyl jen prázdným čestným titulem, ale znamenal, že takový šlechtic se o panovníka skutečně staral a přicházel s ním tak (po dobu této služby) do častého (denního) kontaktu. Titul skutečného komorníka se objevuje u jeho jména v různých listinách, např. NA, DZV 396 N 8r. K titulatuře v r. 1664 např. Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království českého, Díl XI., Prácheňsko. Praha 1997, s. 262. K významu regimentu či lajtnanta např. stručně Lutonský, B.: Lexikon genealoga, s. 158, 206, 285; k tématu též Procházka, Zdeněk a kol.: Vojenské dějiny Československa, Díl 2. (1526–1918). Praha 1986, s. 76 aj.

⁷⁰ K tématu odstavce viz pozn. 73.

⁷¹ NA, Wunschwitz, složka Caretto-Millesimo, inv. č. 149. Zde se výslovně mluví o italských markrabatech Caretto. O markýzech se zmiňuje v souvislosti s náhrobkem Sylvie Kateřiny z Caretto-Millesimo i Maťa, P.: Svět české aristokracie, s. 909, pozn. 249. Titul markrabat rod nosil již od r. 1345. Viz např. OSN V., s. 148.

Ve střední Evropě ovšem používali tito Italové pouze hraběcí titul (hodnost markýzů v naší šlechtické hierarchii totiž ani právně neexistovala a markraběcí titul používali ve své titulatuře téměř výhradně čeští panovníci). Prestižní titul říšských hrabat z Millesimo získal rod již r. 1440, což dále zvyšovalo rodovou vážnost. V moderním období se v našich zemích pak jejich jméno ustálilo nejčastěji v podobě: hrabě „z Caretto-Millesimo“.⁷²

Hrabě Karel Leopold, jenž mohl být dle mých odhadů jen zhruba o pět až osm let starší než ovdovělá baronka Myslíková, se narodil na podzim r. 1626 jako osmé a poslední dítě Štěpánovi (I.) hraběti z Caretto-Millesimo (řasi mezi 1626–28). Ten našel svůj nový domov v Čechách v doznívající době rudolfínské a jako katolík se dobře uchytil u dvora císaře a krále Rudolfa II., u něhož byl na sklonku jeho vlády komorníkem nad panovnickým stříbrem. Vedle toho se udává, že byl císařským radou a důstojníkem. Mezi českou šlechtu Štěpán vhodně zapadl r. 1601 i svým sňatkem s paní Magdalenou Kostomlatskou z Vřesovic (†1639 jako nekatolička v drážďanském exilu), která pocházela ze starobylého moravsko-českého rodu. S Magdalenou – dcerou Václava Kostomlatského z Vřesovic na Ploskovicích (†1592) a Marie Anny (Maryany) z rytířské rodiny Valkounů z Adlar – měl Štěpán, vedle Karla Leopolda, i další dva syny a pět dcer.⁷³

⁷² K tématu odstavce souhrnně viz následující pozn.

⁷³ Sourozenci Karla Leopolda byli dle rodové kroniky (o ní v pozn. viz níže): Jan César, nar. 1602, †v mládí; Barbora, nar. 1604, †1604; Sylvie Kateřina, nar. 1605 (jinde převažuje 1606), †1664; Olympia Beatrix (v jiných zdrojích je uváděna především jako Olympia Kateřina, výjimečně i jako Olympia Alžběta), nar. 1607, †1653; Barbora Františka, nar. 1619, †v mladém věku; Estera Viktorie (jinde uváděna jako Estera Magdalena), nar. 1620, †1660 a Octavian Hubert, nar. 1621, řasi kol. 1643. K rodu Caretto-Millesimo a k rodině Karla Leopolda obsáhle NA, Wunschwitz, složka Caretto-Millesimo, inv. č. 149. Ke zvláštně formulovanému titulu Karla Leopolda např. NA, DZV 396 N 8r, k témuž NA, ÚDZ-L, 1689, 6. 6., Praha, Testament Karla Leopolda Carretto-Millesimo, inv. č. 1863, kart. 58. K rodu dále NA, Dobřenský, složka Caretto de Millesimo, inv. č. 132 nebo fond Stará manipulace (dále SM), inv. č. 2219, kart. 1479–1481. V kart. 1481 pod sign. M 38/ 26 je rodinná kronika rodu (k jeho starší historii do 17. stol. vč. údajů o nejbližší rodině Štěpána z Caretto-Millesimo) a několik genealogických tabulí. Obsáhle k rodu i Boháčová, Veronika: Život barokní šlechtičny. Sylvie Kateřina hraběnka Černínová, rozená Caretto-Millesimo. Diplomová práce FF Univerzity Karlovy. Praha 2007, např. s. 21–31 ad. (Uloženo např. v Historickém kabinetu FF UK). Z literatury jsem čerpal z děl: von Meraviglia-Crivelli, R. J.: Der Böhmisches Adel, s. 149; Rieger, František Ladislav – Malý, Jakub (red.): Slovník naučný. Díl pátý. M–Ožice. Praha 1866, s. 335; von Prochazka, Roman: Genealogisches Handbuch erloschener böhmischer Herrenstandsfamilien. Neustadt an der Aisch 1973, s. 113, 190–193, 366; OSN V., s. 148–149; OSN XVII. díl, s. 353–354, OSN XXVI., s. 1026 nebo Mašek, P.: Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I., s. 642. Zde ovšem jistě omyly – např. v držbě, genealogii. Rozšiřující informace: Fučíková, E. – Janáček, J. (edd.): Tři francouzští kavalíři v rudolfínské Praze, s. 96 a na s. 128–129 pozn. 7 (ke Karlovým rodičům); Birnbaumová, A.: Soupis památek historických a uměleckých XLIV., např. s. 346–347 a 349–364, k datům členů rodu obzvlášť s. 358–359; Tischer, F.: Heřman Černín z Chudenic, s. 100, 175, 177; Valenta, A.: Lesk a bída barokní aristokracie, s. 52, 57, 58, 210, 211, 213, 214, 223, 235; Kol. autorů: Hradý VII. Praha a okolí, s. 185, kde je přehledný rodokmen a v přílo-

Snoubenci Karel Leopold a Johana Eusebie Barbora se znali již delší dobu přes spletité příbuzenské svazky, díky nimž se hrabě Karel Leopold z Caretto-Millesimo již po desetiletí pohyboval v Johanině okruhu. Pro pochopení těchto komplikovaných vazeb následně uvádím některé většinou neznámé příklady.

1. Karel Leopold se poprvé oženil s Františkou Eusebií baronesou Hýzrlou z Chodů (*18. srpna 1636, †poč. r. 1669). Stalo se tak roku 1653. Jeho první žena byla dcerou již výše uváděné dvojice – Alžběty Wolfominy Berkové z Dubé a Lipé, ovdovělé ze Žďáru (*před 1598, †1665) a Karla Michala Ignáce barona Hýzrleho z Chodů (*1606, †1652). První choť Karla Leopolda dle mého názoru zřejmě zemřela na následky porodu syna Václava Ferdinanda (*1668, †1740), jenž se v budoucnu měl stát novou hlavou rodu. Pohřbena byla ve svém oblíbeném kraji, tj. ve Vlachově Březi v Pošumaví.

2. Z rodu Hýzrlů z Chodů vzešel navíc též svobodný pán František Kryštof (*kol. 1622, †1666), od r. 1656 druhý choť Johaniny sestry Marie Maxmiliány Evy Terezie ze Žďáru, ovdovělé Slavatové (†1690) a zároveň přímý bratranec zesnulého Karla Michala Ignáce Hýzrleho, tchána Karla Leopolda z Caretto-Millesimo.

3. Také starší sestra Karla Leopolda – hraběnka Olympia (uváděna je též jako Olympia Beatrix, Olympia Kateřina či Olympia Alžběta) z Caretto-Millesimo (*1607, †1653), se pohybovala v blízkosti Johany Eusebie Barbory. Tato dáma se 15. října r. 1635 stala manželkou Filipa (od r. 1635) hraběte z Magnis (*1590, †1656) a jejich synem nebyl nikdo jiný než další Johanin švagr František Štěpán Alexandr hrabě z Magnis (*asi 1637, †1671). Ten se totiž oženil s Johaninou sestrou Annou Kateřinou ze Žďáru (†1701). Tato moravská sestra proslula krutým zacházením s poddanými na strážnickém dominiu, které vedlo až k otevřené rebelii proti této brutální Johančině sestře a k jejímu útěku ze Strážnice.

4. Další starší sestra Karla Leopolda – proslulá Sylvie Kateřina (*1605 či 6, †1664) – sehrála v bratrově životě významnou roli. Tato žena byla nejen proslavená svojí krásou, ale byla i velkým pomocníkem svého bratra. Na toho se upnula, snad i proto, že neměla vlastní děti, a že Karel Leopold byl výrazně mladší než ona (mohla by mu být matkou). Sylvie Kateřina se již r. 1633 provdala za jednoho z nejbohatších mužů a zároveň i nejslavnějších cestovatelů z Čech – hraběte Heřmana Černína z Chudenic (*1576, †1651), jinak prapraprastrýce Zuzany Myslíkové z Hyršova, nevlastní Johaniny dcery. Tomu byl Karel Leopold svědkem při sepsání kodicilu k jeho závěti v srpnu r. 1650. Později Sylvie Kateřina v r. 1659 vstoupila v nový vysoce prestižní sňatek s císařským polním maršálem Leopoldem Vilémem markrabětem z Bádenu a Hochbergu (*1626, †1671).

---

ze erbů (po s. 192) je i pasáž o jejich erbu; Labuť, Jiří a kol.: Třemošnice od Lichtenburků k současnosti. Třemošnice 2004, s. 29–30, 32 a převzatý rodokmen (z Hradů VII. a okolí) na s. 72. K rodu i další jednotlivá hesla rodových panství, sídel a spřízněných rodů v OSN či u A. Sedláčka. O majetku rodu pojednáno ještě níže.

5. Vyvdaný synovec hraběnky Sylvie Kateřiny – tj. nový majorátní pán rodu Černínů z Chudenic – Humprecht Jan hrabě Černín z Chudenic (*1628, †1682) – byl podporovatelem „všeho italského.“ A tak mohl i on sehrát jistou úlohu kolem druhého „italského“ sňatku ovdovělé Johany Eusebie Barbory ze Žďáru s hrabětem Caretto-Millesimo. Navíc nevěsta byla, jak výše nastíněno, i macechou jeho vlastní neteře a zároveň švagrové – baronesy Zuzany Myslíkové provdané markýzy Ippoliti hraběnky di Gazoldo.⁷⁴

Tyto popsané vazby vedly tedy k bližšímu poznání a nakonec i ke druhému sňatku Johany Eusebie Barbory, ovdovělé baronky Myslíkové z Hyršova. Svatební smlouva s Karlem Leopoldem z Caretto-Millesimo byla uzavřena dne 5. srpna 1669,⁷⁵ nedlouho po úmrtí jeho první manželky.

V ten čas, kdy prožívala druhé líbánky, zajížděla Johana Eusebie Barbora častěji na kladenský zámek k bratrovi Františkovi Adamovi Eusebiovi hraběti ze Žďáru. Ten byl již delší dobu nemocný. Jediný bratr se přes veškerou péči nezotavil a jako poslední mužský příslušník rodu ze Žďáru v českých zemích zemřel na kladenském zámku na počátku dubna 1670.⁷⁶

⁷⁴ Pozn. k bodům 1–5: o dobrodružném seznámení ovdovělé paní Alžběty Wolfominy Žďárské ze Žďáru s druhým manželem a o jejich svatbě viz Petráčková, Věra – Vogelstanz, Jan (edd.) a kol.: Příběhy Jindřicha Hýzrla z Chodů. Praha 1979, s. 362–363 a pozn. na s. 419. Dále k její osobě, panství a k její dceři Františce Eusebii hraběnce z Caretto-Millesimo: NA, Wunschwit, složka Hieserle z Chodů, inv. č. 384; NA, Dobřenský, složka Hysler z Chodové, inv. č. 394; Neudertová, Michaela: Peruc a okolí v proměnách času. Ústí nad Labem 1998, s. 58–64; Kol. autorů: Hrady III. Severní Čechy, s. 372; Sedláček, A.: Hrady VIII. Rakovnicko a Slánsko, s. 218 a 228. A. Sedláček či zde citovaný fond Dobřenského k úmrtí pí Hýzrlové udávají r. 1669, což by odpovídalo maximálně počátku tohoto roku, neboť v srpnu se vdovec Karel Leopold opět oženil s hraběnkou ze Žďáru. Výslovně se o počátku r. 1669, jako o době úmrtí, zmiňuje listina z 8. července 1684. Viz NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/20, kart. 1481, Pag. 255. Toto období skonu nepřímou potvrzuje NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/20, kart. 1481, Pag. 196. Zde záznam inventáře po nebožce Františce Eusebii z 22. 2. 1669 a Přehledný rodokmen Hýzrlů též Kol. autorů.: Hrady VII. Praha a okolí, s. 188–189. Rodokmen Magnisů a k dalším Carettům např. NA, Wunschwit, složka Magni, inv. č. 693. Rodokmen Magnisů též Kol. autorů.: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl I., Jižní Morava. Praha 1981, s. 316. Tamtéž o hraběnce Anně Kateřině ze Žďáru na s. 219. K prvním generacím rodu z Magnisů studie u Tischer, F.: Heřman Černín z Chudenic, s. 165–166. K Černínovi a Itálii např. Kol. autorů.: Velké dějiny země Koruny české. Svazek VIII. 1618–1683. Praha-Litomyšl 2008, s. 253 či práce Z. Kalisty ad. O Černínech viz výše. K Sylvii K. Černínové, roz. z Caretto-Millesimo řada pasáží ve slavné monografii Pekař, J.: Kniha o Kostí, např. s. 55, 57, 80–87 a především 88–105 a Tischer, F.: Heřman Černín z Chudenic, s. 100, 101 a následujících pasáží této knihy, viz obsah s. 306. Stručně k ní i OSN V., s. 148; OSN VI., s. 626 a OSN XVII., s. 353. Její plné jméno např. NA, fond Fideikomisní spisy Praha (dále Fideikomisní spisy), kniha č. 1, Pag. 344.

⁷⁵ Datum potvrzuje např. NA, Dobřenský, složka Caretto de Millesimo, inv.č. 132, dále dobová Wunschwitova sbírka (NA, Wunschwit, složka Caretto-Millesimo, inv. č. 149) či později genealog R. von Procházka. Nepřímou o tom hovoří i desky zemské, ve kterých se při majetkových transakcích objevuje pod novým jménem hraběnky „*Millesimo*“ na jaře 1671. Viz NA, DZV 389 C 19v.

⁷⁶ Datum bratrova úmrtí vyplývá např. z údajů na fotografii z jeho ztraceného posmrtného portrétu. Foto je uchovávané např. ve Sládečkově vlastivědném muzeu v Kladně či ve františkán-

Děti z druhého manželství

Z druhého manželství měla Johana Eusebie Barbora ještě několik dětí,⁷⁷ ačkoliv jí bylo v době druhého svazku jistě již kolem třicet pěti let. I přes tento poměrně vyšší věk dala život minimálně čtyřem dětem, z toho třem synům: nejstaršímu Janu Josefovi, později pánu na Měšicích (*snad 1670, †20. září 1716 v Nemyšli, pohřben v Praze u P. Marie Sněžné), Janu Bernardovi, později pánu na Nemyšli (*konec prosince 1671, †2. února 1724, pohřben v blízkých Hošticích) a Janu Ignácovi,⁷⁸ později pánu na Pravoníně a Mladějově (*1674 či 1675, †29. března 1736 v Praze, pohřben byl ve Vilémově) hrabatům z Caretto-Millesimo. Hraběnkou jedinou známou dcerou je Marie Josefa (*kol. 1675, †26. ledna 1742 v Praze, pohřbena tamtéž), která 18. května 1694 uzavřela satební smlouvu se svobodným pánem Františkem Pavlem, posledním příslušníkem starého rodu Harantů z Polžic a Bezdrůžic (*v lednu 1669, †15. ledna 1728 na Krchlebech, tamtéž i pohřben). Jejich svazek zůstal bezdětný a Marie Josefa zdědila po manželovi menší statek Krchleby na Čáslavsku s pěkným novým zámekem, to vše odkázala baronům Dubským z Třebomyslic.⁷⁹

ském klášteře v Hájku. Datum úmrtí jejího bratra je více rozvedeno v pozn. 9. Celkově k tématu např. Bartůněk, V.: Žďárští ze Žďáru XXXIV, s. 150–151 ad.

⁷⁷ O dětech viz obsáhle např. NA, Wunschwitz, složka Caretto-Millesimo, inv. č. 149; dále NA, Dobřenský, složka Caretto de Millesimo, inv. č. 132; NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/26, kart. 1481 a NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, list Jana Ignáce hr.z Caretto-Millesimo z 10. března 1724. Drobnosti např. Schulz, V. (ed.): Korrespondence hraběte Václava Jiřího Holického ze Šternberka, s. 112. Další odkazy k těmto členům rodu Caretto-Millesimo níže.

⁷⁸ Birnbaumová, A.: Soupis památek historických a uměleckých XLIV., s. 358 má v opise uvedeno nesprávné jméno – místo ověřeného Jan Ignác je chybně Matyáš Ignác. Navíc datum odchodu uvádí již k 27. 3. 1736. Buď jde o špatný opis, nebo již dříve byla do náhrobku vytesána chyba, což je více pravděpodobné. Matyáš Ignác byl navíc (např. dle Wunschwitze) teprve synem Jana Ignáce.

⁷⁹ K Marii Josefě a jejímu choti z rodu Harantů NA, Wunschwitz, složka Harant z Polžic a Bezdrůžic, inv. č. 344; NA, Dobřenský, složka Harant z Polžic a Bezdrůžic, inv. č. 316; NA, Dobřenský, složka Caretto de Millesimo, inv. č. 132 (v ní chybně jméno manžela) ad. (viz níže). Wunschwitz ve složce o Caretto-Millesimech, inv. č. 149, i některé jiné zdroje (NA, APA I, složka L III C 1,2/1 Millesimo, kart. 2055, závět její matky z 29. ledna 1709), udávají jen jméno Josefa. Jinde jsem našel i jméno ve formě Josefa Marie (viz např. NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/26, kart. 1481, vývod předků čtyř dětí Karla Leopolda a Johany Eusebie Barbory). Jiné dobové prameny (např. taktéž Wunschwitz ve složce o Harantech z Polžic a Bezdrůžic, inv. č. 344) nebo v literatuře: A. Sedláček, Martin Kolář (v OSN) aj. udávají jméno Marie Josefa, k němuž jsem se přiklonil. Dle mých poznatků se již v barokní době stávalo, že u nositelůk jmen Marie a dalších jmen bylo jejich první jméno Marie občas vynecháváno. Snad to bylo kvůli velké četnosti jména Marie a tudíž pro jisté odlišení. O Marii Josefě dále z literatury: OSN X., s. 878 nebo Sedláček, A.: Hradý XII. Čáslavsko, s. 216. Literatura uvádí různá data jejího úmrtí, a to k r. 1740, 1748 či 1742. Poslední je pravdivé, neboť tímto rokem dědi majetek její nástupci Dubští. K rodu Harantů NA, Dobřenský, složka Harant z Polžic a Bezdrůžic, inv. č. 344 ad.

Vedle toho Johana Eusebie Barbora ze Žďáru vychovávala i děti (pokud ještě žily) z prvního Karlova manželství s Františkou Eusebií Hýzrlovou, z kterého vzešli čtyři synové: Václav Ferdinand (*konec jara 1668, †24. ledna 1740 ve Vilémově), který se stal po otci druhým majorátním pánem na Vilémově, Štěpán Leopold Augustin Maxmilian (*1655, stal se knězem a †26. dubna 1675 v Itálii), César Jan Bernard (křest 21. února 1659, byl vojákem-rytmistrem a †svobodný, zabit při souboji r. 1681) a Leopold Michal Josef (*1. dubna 1663, †asi brzy v dětství). Dále se v Karlově prvním svazku narodilo pět dcer: neznámá dcera, jež byla dominikánkou v Praze u sv. Anny, Sylvie Regina Eleonora (křest 23. února 1658, †svobodná), Leopoldina Magdalena (křest 16. února 1660, †26. února 1705 jako svobodná v Praze), Alžběta Ludmila (křest 9. července 1664, byla kláříškou ve Znojmě a †ještě mladá v noviciátu) a Antonie (*kol. 1665, †svobodná 17. či 18. prosince 1712 v Praze).⁸⁰

Johanini tři vlastní synové i vyvdaný syn Václav Ferdinand se vhodně stavovsky oženili a měli další potomstvo po několika následujících generacích.⁸¹

Majetkové spekulace druhého manžela

Karel Leopold z Caretto-Millesimo měl sice českou matku a díky ní, své manželce i sestřám, jež se spříznily s předními rody království, patřil jeho rod k vysoce ceněným rodinám v rámci celé habsburské monarchie. Na společenskou a majetkovou špičku (chceme-li, tak na první, ale i na druhou „ligu“ nejvyšší šlechty) však hleděl jeho rod stále zpovzdálí. Patřil spíše ke „zlatému průměru“. Na pomyslný vrchol české aristokracie však tehdy patřili četní příbuzní hraběnky Johany Eusebie Barbory, např. hrabata z Martinic, hrabata z Nostic, hrabata ze Šternberka, majetkově do jisté míry i hrabata z Magnis, vzdáleně příbuzná hrabata Slavatové z Chlumu a Košumberka, společensky také její rod nebo příbuzní jejího chotě barona Myslíka – hrabata Černínové z Chudenic. A to nezmiňujeme pomyslný vrchol hierarchie, ke kterému v českém státě tehdy patřila knížata z Liechtensteina, knížata z Eggenberga, knížata z Dietrichsteina, knížata z Lobkovic (se kterými byla hraběnka taktéž spřízněna (např.) skrze svou prababičku) nebo knížata ze Schwarzenbergu. V rámci Evropy pak patřila nejvyšší česká šlechta definitivně od sklonku 17. století k aristokracii vůbec nejbohatší. Toto bohatství a prestiž byly podmíněny mj. vznikem a rozvojem rozsáhlých a vysoce výnosných panství. Počinání těchto velmožských rodů ve skupování a vytváření velkostatků Karel Leopold dlouhodobě pozoroval a v rámci svých schopností a možností se je snažil i napodobovat.

---

⁸⁰ NA, Wunschwitz, složka Caretto-Millesimo, inv. č. 149; NA, Dobřenský, složka Caretto de Millesimo, inv. č. 132 nebo NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/26, kart. 1481 či Keller, K. – Catalano, A.: Die Diarien, Bd. 7, s. 327 a Bd. 6, s. 425. Dobřenský má místo dc. Sylvie – Julii Sylvií.

⁸¹ Viz např. NA, Dobřenský, složka Caretto de Millesimo, inv. č. 132.

Karlův otec Štěpán byl však vnímán jako Ital, proto byl i Karel Leopold dlouho právně cizincem. Tento problém se mu podařilo vyřešit za pomoci jeho vlivné a zámožné sestry Sylvie Kateřiny hraběnky Černínové z Chudenic (pozdější markraběnky z Bádenu a Hochbergu), když 4. února 1655 získal ve Vídni od císaře a krále Ferdinanda III. inkolát pro České království. Definitivně se ale stal plnohodnotným příslušníkem stavovské obce království až 10. února 1657, kdy složil tzv. „*revers k zemi*“.⁸² Tím byl celý proces přijetí za obyvatele království ukončen a hrabě mohl oficiálně zastávat veřejné úřední funkce, účastnit se zemských sněmů či držet svobodné (deskové) statky⁸³ (v jeho případě však deskový majetek vlastnil již dříve).

Druhý manžel neproslul jako voják, tak jak tomu bylo v případě Johanina prvního manžela Myslíka, ale spíše se zapsal jako dravý podnikatel – spekulant s nemovitostmi. V mnohém tak připomíná proslulého hraběte Karla Jáchyma z Bredy, se kterým se mohl jistě i osobně střídat. Oba se pohybovali ve stejné společenské vrstvě a choť Karla Leopolda po manželově smrti s Bredou jednala o prodeji svého dědictví na Kladensku, jak jsem již výše nastínil. Je zajímavé, že životní osudy obou hrabat si jsou podobné i na sklonku jejich života. Tito podnikaví aristokraté se v tu dobu již natolik zadlužili, že přišli téměř o všechny majetek a museli snášet ponižující sekvestraci.⁸⁴

Je více než zřejmé, že si hrabě Caretto-Millesimo po celá desetiletí na své transakce průběžně půjčoval – dlužil např. své choti Johaně Eusebii Barboře, hraběnce Gallové, hraběnce z Morzinu, generálu Sporckovi, Valdštejnům, Ledeburům, Kolovratům, Černínům, jezuitům a mnoha dalším. Z nabytého

⁸² K zisku inkolátu NA, fond Salbuchy, č. 65, Pag. 342r–344v. Karel Leopold po zisku inkolátu od panovníka musel učinit „*revers k zemi*“, který byl povinný. Revers se předkládal úředníkům místodržitelství a následně býval intabulován do desk zemských. V reversu se přiznal k zemi a králi. Panovníka uznal (za sebe i své dědice) za svého jediného pána (tzv. dědičná poddanost), slíbil, že se bude řídit zemským zřízením atd. Viz NA, Beneš, František: Archiv českých stavů 2. Reversy k zemi (1541–1847). Inventář. Praha 1958, s. I–VII (zde cenná úvodní studie) a s. 75–76; vlastní revers je ve fondu pod inv. č. 599. K nabývání inkolátu obsáhle Brňovják, Jiří: K úřednímu procesu přijetí do zemské stavovské obce v období od vydání Obnověných zřízení zemských do poloviny 19. století a jeho písemnostem. In: Brňovják, Jiří a kol.: Nobilitace ve světle písemných pramenů. Ostrava 2009, s. 121–140, (na s. 130–132 o reversu k zemi) a Klecanda, Vladimír: Přijímání cizozemců na sněmu do Čech za obyvatele. Zvláštní otisk ze Sborníku prací žáků Prof. Dr. G. Friedricha. Praha 1931; dále též von Prochazka, R.: Genealogisches Handbuch, s. 190–191; von Meraviglia-Crivelli, R. J.: Der Böhmische Adel, s. 149 nebo OSN V., s. 148. V literatuře je rok inkolátu uváděn k r. 1657, což souvisí s reversem a ukončením celého procesu, jak jsem nastínil.

⁸³ Viz např. Brňovják, J.: K úřednímu procesu přijetí do zemské stavovské obce, s. 121–140, k ujmoutí majetku např. s. 122. Dále Vaněček, V.: Dějiny státu a práva v Československu, s. 150, 241 a Malý, Karel – Sivák, Florian: Dějiny státu a práva v Československu (I. díl do r. 1918). Praha 1988, s. 119–120.

⁸⁴ O sekvestraci Caretto-Millesimů viz níže – kapitola „*Těžké časy rodiny Caretto-Millesimo*“. O krachu Bredy např. Volf, M.: Selské nepokoje na Červenopečceku za panství Bredova, s. 31; Vávra, J.: Bývalé panství Pečecké, s. 32 a 97 či Valenta, A.: Lesk a bída barokní aristokracie, s. 182–183, 246. O Bredovi podrobně viz pozn. 65.

kapitálu a případných výnosů se snažil skupovat další a další statky (a samozřejmě splácet i své závazky). Postupně se ocitl v bludném kruhu stálých půjček a obchodů, kdy skupoval většinou malá či střední panství. Ta měla být, pokud možno, co nejlevnější a dobře propojitelná s jinými ve svém okolí. Jeho záměrem byly co nejlepší vyhlídky na rentabilní hospodaření a tím pádem i na co nejvýhodnější zpeněžení v případě prodeje těchto nemovitostí. Statky se snažil zhodnotit, což se mu ale ne vždy dařilo. Někdy panství nešla dál vhodně zcelovat, nebo dobře neodhadl jejich nadměrné zpusnutí a obtížnou obnovu (jako např. u Golčova Jeníkova a Vilémova – jak si osobně stěžoval). Jindy se mu v horších zeměpisných podmínkách nedařilo rentabilně hospodařit, nebo si stýskal na poškození statků přírodními pohromami či morem a někdy mu plánované transakce překazily chystané války (např. s Turky), kvůli kterým si obchodní partneři rozmýšleli a rušili své investice.⁸⁵

K množství statků, které hrabě za svůj život vlastnil, musím po jejich rozboru poznamenat, že to byla často jen malá, původně rytířská panství s přibližně třemi až šesti obcemi, a jen v několika případech hrabě vlastnil důležitější a rozsáhlejší statek. Mezi prvně jmenovaná malá panství patřily např. Hvožďany (na Blatensku), Chodov s připojenými statečky Hrnčíři a Šeberovem (dnešní součást hl. města Prahy), Košetice (na Pacovsku), Olešná (u Rakovníka), Peruc s Telcemi (na Lounsku), Předboř (u Říčan), Vysoká (část panství Kosova Hora u Sedlčan).

Mezi o něco větší panství, která měla šanci přiblížit se za příznivých okolností k hranici 100 osedlých, a být tak přiřazena mezi střední velkostatky,⁸⁶ patřila z jeho majetkového portfolia dvě panství: Čestice-Přečín (u Volyně, již v r. 1654 mělo 21 vsí a necelých 53 osedlých) a Dolní Lukavice (u Plzně, mělo při prodeji na 87 osedlých). Statek Vilémov (na Čáslavsku, s městečkem a 8 vesnicemi, počet je vztažen k r. 1686), byl sice o něco menší, ale i tak solidní majetkovou základnou a nakonec vlastně i jednou z posledních zdařilejších akvizic hraběte Karla Leopolda.⁸⁷

Mezi velká panství, která hrabě vytvořil, patřily dva velkostatky – především Vlachovo Březí (na Prachaticku) mezi lety 1656–1676 a následně Golčův Jeníkov (tehdy ovšem propojený s Vilémovem). Ty se oficiálně počítají mezi střední

---

⁸⁵ Např. NA, SM, inv. č. 2219, M 38/20, kart. 1481, Pag. 2, list Karla Leopolda z 25. února 1683; Valenta, A.: *Lesk a bída barokní aristokracie*, s. 57, 58, 210–211. Jména věřitelů z doby kolem r. 1683 najdeme např. v NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/20, kart. 1481, např. Pag. 278 v tzv. „*Specijficati vssech dluhúw J. M. Pana Karla Caretto hrabiete Millesimo*“, podobně viz Pag. 253–254. Zde je na Pag. 253 uvedena i Karlova choť – hraběnka ze Žďáru, které dlužil 20 000 zlatých rýnských věna.

⁸⁶ K rozdělení šlechty dle majetku viz pozn. 26.

⁸⁷ NA, DZV 510 E 2v–F 22r. Zde je mj. počet vsí. Podrobně ke statku viz níže kapitola „*Vilémov – tak trochu nový domov?*“.

velkostatky, neboť přesáhly 100 osedlých. U těchto majetků se zastavme, neboť tvořily po řadu let kulisu života paní hraběnky.

Vlachovo Březí (při městečku Husinec v tehdejší Prácheňském kraji) se hrálo v rodě Caretto-Millesimo významnou roli jako jejich původní stálé zázemí. Panství držel Karel Leopold poměrně dlouho – tj. po 20 let – až do r. 1676. Hraběti se podařilo původní menší statek značně rozšířit, takže r. 1676 měl již bezmála 134 osedlých. O několik let později (r. 1680) byla hodnota tohoto panství odhadována na 146 500 zlatých rýnských. Statek se tím přiřadil do kategorie středních velkostatků. Domnívám se tedy, že si jej hrabě vyhlédl za své trvalejší sídlo. To potvrzuje i fakt, že do zdejšího kostela Zvěstování Panny Marie, který společně s první chotí baronkou Hýzrlovou v letech 1659–1669 nákladně přestavěl, uložil hrabě právě svoji první manželku. A dalším nepřímým potvrzením této okolnosti je, že se po statku Karel Leopold dočasně psal jako hrabě Caretto-Millesimo „*pán na Vlachově Březí*“. Poněvadž se však naskytla příležitost přesídlit do úrodnějšího kraje, který se nacházel blíže ku Praze i ke statkům Johany Eusebie Barbory, opustil hrabě svůj původní domov ve Vlachově Březí. R. 1676 pro sebe zakoupil za 60 000 zlatých rýnských mnohem menší panství Vilémov a ve stejný čas získal sousední panství Golčův Jeníkov-Hostačov za 180 000 zlatých rýnských, kam přesídlil.

Toto panství (obojí jihovýchodně od Čáslavi) vlastnil rod Caretto-Millesimo mezi polovinou 70. let 17. století a r. 1692. Hraběte Karla Leopolda v jeho případě jistě lákalo i to, že tehdejší městečko Jeníkov bylo mnohem reprezentativnějším místem, než například sousední městečko Vilémov, o němž podrobnosti viz níže. Proto se domnívám, že v Jeníkově, resp. na sousedním hostačovském zámku, zamýšleli Caretto-Millesimové vybudovat své trvalé sídelní místo. Vždyť nedávno prodali svůj dlouhodobý domov – zámek ve Vlachově Březí v Pošumaví – a dostatečně reprezentativní zámek a město Pacov paní Johany Eusebie Barbory, byly blokovány karmelitány a nepřicházely v budoucnu v úvahu. Městečko Jeníkov k tomu tedy mělo více jak dobře nakročeno. Ve městě byl např. prestižní loretánský areál, jezuitská rezidence, stará renesanční tvrz a nová barokní tvrz – tzv. letohrádek, vystavěný za někdejšího vlastníka, barona a generála Martina Maxmiliána z Goltze. Sousední vsi Hostačov vévodil větší čtyřkřídlý patrový zámek z dob renesance, který jeníkovská vrchnost v polovině 17. století opravila. Ten se zřejmě stal pro hraběcí rodinu trvalejším útočištěm.

Avšak Golčův Jeníkov s Hostačovem (který v roce 1677 čítal plných 104 osedlých) se nepodařilo trvale propojit ani s vedlejším vilémovským panstvím, ani jej udržet pro rod Caretto-Millesimo. Hrabě se příliš zadlužil a věřitelům došla trpělivost (další souvislosti zadlužení viz níže v pasáži o Vilémově). Ti docílili postupného nuceného rozprodeje panství Jeníkov-Hostačov po r. 1686. Ten dle berní ruly měl ještě v r. 1687 plných 76 a půl osedlých a řadil se tak již k větším

panstvím v úrodném Čáslavském kraji. A spolu s propojeným Vilémovem pak tvořil středně velký velkostatek (jenž se počítal od 100 osedlých). Téhož roku bylo jeníkovské panství definitivně rozděleno na tři díly. Rodina přišla i o zámeček v Hostačově a z někdejšího velkostatku zbylo jen torzo s městečkem Jeníkov, které r. 1689 zdědily Karlovy děti. Rodina se pokusila zbytek majetku ještě uchovat při sousedním Vilémovu, ale ani to se nepodařilo a alodiální statek Jeníkov byl nucen nový majitel – tehdejší Karlův nejstarší syn Václav Ferdinand (*1668, †1740) – v r. 1692 taktéž odprodat.⁸⁸

⁸⁸ Ke Karlovým statkům viz např. jednotlivá hesla v Sedláčkových Hradech, Doskočilově Berní rule, OSN či v Hradech, zámcích a tvrzích v Čechách na Moravě a ve Slezsku. Nyní k statkům jednotlivě: **Čestice a Přečín**: Haas, Antonín (ed.): Berní rula – svazek 27. Kraj Prácheňský I. Praha 1954, s. 178–189; Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 522 (tam skutečný počet osedlých) a pozn. 28 pozn. 99 na s. 56; Sedláček, A.: Hrady XI. Prácheňsko, s. 275–276; Kol. autorů: Hrady V. Jižní Čechy, s. 49 a 159, tam i nesprávné datum odprodeje Přečína. Správné je mj. v Berní rule, s. 522. **Dolní Lukavice**: Rožmberský, Petr – Hajšman, Jan – Machová, Veronika: Dolní a Horní Lukavice. Plzeň 2004, s. 38 či Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 456 a pozn. 20. **Golčův Jeníkov a Hostačov**: NA, SM, inv. č. 2219, M 38/20, kart. 1481, Pag. 2–3, list Karla Leopolda k úředníkům desk zemských z 25. února 1683. V listu na Pag. 2 je kupní suma statku; NA, SM, inv. č. 2219, M 38/20, kart. 1481, Pag. 306, list ze 27. července 1676 uvádí, že byl již pánem na Jeníkově i Vilémově! To odporuje poněkud zdvořilým z literatury, kde se obvykle udává rok zakupu Jeníkova k r. 1677; NA, DZV 510 E 2v–F 22r uvádí k 14. lednu 1686 odhad panství spolu s Vilémovem v hodnotě 322 733 zlatých rýnských 47 krejcarů a 1 11/16 denáru. Oproti roku 1676–77, kdy obě panství koupil za 240 000 zlatých, cena obou statků vzrostla o bezmála 83 000 zlatých. Pro srovnání, cena obrovského panství Litomyšl činila v ten čas kolem 334 000 zlatých rýnských. Viz Valenta, A.: Lesk a bída barokní aristokracie, s. 210, ten uvádí odhad obou carettovsko-millesimovských statků na s. 214. Dále Kilián, Jan: Martin Maxmilián z Golče (kolem 1593–1653). Císařský generál ve věru třicetileté války. České Budějovice 2010, s. 195–197; Beneš, F. (ed.): Berní rula 10. Kraj Čáslavský I., s. 91–105; Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 165–166 a 206. V rule je nastíněna přibližná proměna panství v pozn. 18 na s. 166; Sedláček, A.: Hrady XII. Čáslavsko, s. 271–273 a 327–328; Kol. autorů, Hrady VI. Východní Čechy, s. 105–106 a 129–130; OSN X., s. 257; OSN XIII., s. 220 aj. **Hvozdany**: Sedláček, A.: Hrady XI. Prácheňsko, s. 262 a Kol. autorů: Hrady V. Jižní Čechy, s. 81 a 123. **Chodov a okolní statky**: Bartoň, Jiří: Chodovská tvrz. K historii Prahy 11. Praha 1996, s. 44–49; Sedláček, A.: Hrady, zámky a tvrze Království Českého, Díl XV., Kouřimsko, Vltavsko a J. Z. Boleslavsko. Praha 1998, s. 236 nebo Kol. autorů: Hrady VII. Praha a okolí, s. 36 aj. **Kosova Hora a Červený Hrádek – část (panství Vysoká)**: Masák, Antonín: Starožitné město Sedčany a jeho okolí v kraji Táborském, Památky archeologické a místopisné, Díl IV., 1860, s. 84; Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 586–587 a pozn. 30–37; Kočka, Václav: Dějiny Rakovnicka. Rakovník 2009, s. 605; Sedláček, A.: Hrady XV. Kouřimsko, Vltavsko a J. Z. Boleslavsko, s. 220, 222, 223 a Kol. autorů: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Díl IV., Západní Čechy. Praha 1985, s. 53–54, 155. **Košetice**: OSN XVII., s. 353; Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 188; Kol. autorů: Hrady VI. Východní Čechy, s. 216–217. **Olešná**: nejvíce Kočka, V.: Dějiny Rakovnicka, s. 598–633, obzvlášť s. 605 a Levý, František: Dějiny královského města Rakovnicka. Rakovník (reprint) 2010, s. 387–388; dále Sedláček, A.: Hrady VIII. Rakovnicko a Slánsko, s. 89–90; Kol. autorů: Hrady III. Severní Čechy, s. 358–359; Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 575–576 a pozn. 16, dále též s. 586, pozn. 30. K tématu i Skalická, Eva: Šlechtické rody na Rakovnicku. Rakovník 1998, s. 79–84. **Peruc a Telce**: Neudertová M.: Peruc a okolí v proměnách času, s. 59–60 a 64; Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 691; Kol. autorů: Hrady III. Severní Čechy, s. 372 a 465; Sedláček, A.: Hrady VIII. Rakovnicko a Slánsko, s. 218, 226–228. **Předboř**: Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 341, 746 a 748; Sedláček, A.: Hrady XV. Kouřimsko, Vltavsko a J. Z. Boleslavsko, s. 209; Kol. autorů: Hrady VII. Praha a okolí, s. 154–155.

Vilémov – tak trochu nový domov?

Vilémov (v těsném sousedství Golčova Jeníkova) si pořídil hrabě Karel Leopold místo Vlachova Březí a tuto akvizici se mu podařilo uchovat. Vilémov získal r. 1676 v době, kdy se mu nabízela též koupě Golčova Jeníkova. Tento statek získal (s Golčovým Jeníkovem), jak sám píše, jako „*welmi spuslý, a zruinyrowaný*“ za 60 000 zlatých rýnských od barona Matyáše Gotfrída z Wunschwitz, který sám přesídil do Karlova dosavadního sídla ve Vlachově Březí.⁸⁹

O statku Vilémov (tehdy se statečkem Jitkov) se v r. 1654 v berní rule uvádí, že jej tvořilo městečko Vilémov a 12 vesnic s 52 osedlými a asi 161 hospodáři. V r. 1657 však bylo panství zmenšeno pouze na městečko a 9 vsí se 40 osedlými, jejichž počet se ale s odstupem třicetileté války zvětšoval. Podle rozhodnutí hraběcí rodiny se vilémovské panství stalo (zdá se, že k tomu došlo teprve až po r. 1684) fideikomisním neboli majorátním či chceme-li svěřeneckým statkem. Fideikomis, jak je známo, byl rodinnou institucí pro trvalé majetkové a tím i sociální zajištění členů jeho rodu, jejíž zřízení potvrzoval panovník. Toto zřízení rodu Caretto-Millesimo doposud citelně chybělo, ačkoliv na něj myslela již Karlova zámožná sestra Sylvie Kateřina, hraběnka Černínová a následně markraběnka z Bádenu a Hochbergu (†1664), která na něj ve své závěti pamatovala částkou 100 000 zlatých rýnských, za něž mělo být pořízeno některé panství v Čechách. Oficiálně byl tak rodový fideikomis založen již na počátku r. 1660, kdy císař a král Leopold I. vydal své svolení a Sylvie Kateřina sepsala svou poslední vůli.⁹⁰ Reálně vytvořen byl ale až po několika desetiletích od její smrti.

Vilémov viz v následujících poznámkách. **Vlachovo Březí**: Sedláček, A.: Hrad, zámky a tvrze Království českého, Díl VII., Písecko. Praha 1996, s. 230–232 a TÝŽ.: Hrad XI. Prácheňsko, s. 276; Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 561 a 570; Haas, Antonín (ed.): Berní rula – svazek 28. Kraj Prácheňský II. Praha 1954, s. 824–830, 939; Poche, E. a kol.: Umělecké památky Čech, Díl 4. T–Ž. Praha 1982, s. 242–243; Kol. autorů: Hrad V. Jižní Čechy, s. 210 – tam však chybný rok odprodeje Vlachova Březí, dále k témuž statku s. 31, 35, 120, 221.

⁸⁹ Citace dle NA, SM, inv. č. 2219, M 38/20, kart. 1481, Pag. 2, list Karla Leopolda z 25. února 1683. Zde i kupní cena panství. Wunschwitz je často psán německy jako Mathias Gottfried, česky je někdy psán i jako Matyáš Bohumír z Vunšvic. Z ceněné genealogicko-heraldické sbírky jeho syna Gotfrída Daniela z Wunschwitz (*1678, †1741) jsem velmi čerpal, jak již výše naznačeno. K jeho osobě a rozbor jeho sbírky viz novější podrobná práce: Woitschová, Klára: Gottfried Daniel Wunschwitz, sběratel, heraldik a genealog. Praha 2011. Tam i zmínka ke směně statků mezi Wunschwitzy a Caretto-Millesimy na s. 34. K zisku Vilémova též NA, Wunschwitz, složka Caretto-Millesimo, inv. č. 149, (sešit Pag. 4).

⁹⁰ K fideikomisu, jehož oficiální jméno znělo „*Vilémov a Leškovice*“ viz NA, Fideikomisní spisy, kniha č. 1, Pag. 343–387. Leškovice byly blízkým, později připojeným statečkem, který se skládal ze vsí a dvora. Původně Leškovice patřily pod panství Golcův Jeníkov. Viz např. Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 165. Vilémov se změnil na fideikomisní statek až v období po r. 1684, jak vyplývá z vyjádření úředníků z 8. července 1684. Peníze určené na zřízení fideikomisu byly v ten čas vázány na statky hraběte Karla Leopolda. Viz NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/20, kart. 1481, Pag. 254–259. V r. 1683 se též píše, že hrabě má prodat pro uspokojení věřitelů vedle panství Jeníkov, Hostačov, Čakovice i Vilémov, což by přirozeně nešlo, pokud by již tehdy byl Vilémov statkem svěřeneckým. Viz NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/20, kart.

Panství Vilémov nebylo, jak jsem již výše uvedl, nijak velké a v době Karla Leopolda čítalo vedle městečka Vilémova (s panským sídlem) jen 8 dalších vesnic, které v r. 1686 udávají desky zemské. Teprve později bylo lehce rozšířeno, a když bylo přeměněno ve svěřenecké panství, řadilo se pouze k menším reálným fideikomisům. Jen pro názornost – k jednomu z největších fideikomisů v zemi patřil velkostatek Jindřichův Hradec. Ten jako součást jednoho ze dvou fideikomisů držel hraběcí rod Slavatů z Chlumu a Košumberka. V r. 1654 patřilo Slavatům v rámci jindřichohradeckého panství dvě města, pět městeček a 96 vesnic spolu s astronomickým počtem 1545 osedlých. Panství vilémovské odpovídalo velikostí zhruba nedaleké Lipnici nad Sázavou či Pacovu hraběnky Johany Eusebie Barbory, která ovšem měla podstatně více osedlých, tj. byla více obydlena. Proto hrabě Karel Leopold původně zamýšlel trvaleji propojit Vilémov se sousedním panstvím Jeníkov-Hostačov, a snad tento sjednocený statek, dle mého názoru, přemýšlel proměnit v rodový fideikomis. To se mu však, jak jsem již výše osvětlil, nezdařilo. Prozatím byl Vilémov alespoň dočasně spravován s jeníkovským panstvím, čímž se mj. ušetřilo na nákladech správy.

Vedle Prahy, Pacova, Vlachova Březí (do 1676), Hostačova, svých Čechtic nebo Vídně bylo městečko Vilémov dalším ze sídel, kde Johana Eusebie Barbora jistě občas pobývala. I když místo z počátku, pro skrovnost tehdy malého zámečku, nepatřilo mezi trvalá sídla rodu. Manželé s dětmi trvaleji sídlili na jiných vhodnějších objektech. Protože vilémovský zámek nebyl výstavný a v polovině 80. let 17. století je popisovaný jako zchátralý, nechal ho nový majitel – Karlův syn, hrabě Václav Ferdinand z Caretto-Millesimo – přestavět a zvětšit. K tomu došlo brzy po r. 1689, tj. po smrti Karla Leopolda. Dosavadní zámeček s devíti sály začlenil majitel do nové větší patrové stavby, které v přízemí dominovaly barokní arkády. Ani tato budova však později nepostačovala, a tak zámek byl opětovně zvětšen a přestavěn, až získal kolem poloviny

---

1481, Pag. 322–323. To, že Vilémov ještě nebyl v ten čas fideikomisem, potvrzuje i Karlova listina jeho dluhů z 23. 3. 1683. Viz NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/20, kart. 1481, Pag. 353–354. Povolení zříditi fideikomis vystavil císař a král Leopold I. dne 23. ledna 1660, Sylvie Kateřina sepsala testament 12. února 1660 v Praze. Extrakt ze závěti Sylvie Kateřiny, jež se týká fideikomisu viz NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/20, kart. 1481, Pag. 203; k fideikomisu dále list císaře Leopolda I. ze 4. června r. 1684. Viz NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/20, kart. 1481, Pag. 240; Dále k panství Vilémov DZV 191 D 12r–D 12v, týkající se r. 1672. Tehdy panství čítalo ještě 1 městečko a 9 vsí. Z literatury ke carettovo-millesimovskému fideikomisu podrobně např. Valenta, A.: Lesk a bída barokní aristokracie, s. 49, 52, 57, 58, 213, 214, 261. Přehled českých fideikomisů je na s. 260–262. A. Valenta uvádí na s. 213, že šlo nakonec o fideikomis smíšený, tj. pozemkový i peněžní, a že na Vilémově vázl kapitál dalších 110 000 zlatých, takže hodnota vilémovského majorátu činila 210 000 zlatých rýnských. Cenné informace k fideikomisu i Pospíšil, J.: Milostný obraz P. Marie Millesimovské, s. 314–315 a 397–398. Dále k panství Beneš, F. (ed.): Berní rula 10. Kraj Čáslavský II., s. 654–663; Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 198; Ke zřizování fideikomisů a o jejich důležitosti atd. např. Maťa, P.: Svět české aristokracie, s. 134–135, 439, 536, 539, 567–570, 588, 733–734, 738. K fideikomisu Slavatů viz s. 568, 895 a Doskočil, K. (ed.): Berní rula 2, s. 57–59.

18. století svoji přibližnou současnou podobu honosného venkovského sídla na půdorysu T s přilehlým čestným dvorem a přilehlou francouzskou zahradou.⁹¹ Společní potomkové hraběte Caretto-Millesimo a hraběnky ze Žďáru pak udrželi nevelké fideikomisní panství Vilémov až do r. 1852, kdy rod Karla Leopolda vymřel po meči jejich praprapravnukem Josefem (*1788, †1852). Poté přešel r. 1856 po soudním sporu vilémovský fideikomis na příbuzné – rod baronů Rejských z Dubnic, který zámek i s okolím po r. 1990 restituoval a uvedl do řádného stavu.⁹²

Těžké časy rodiny Caretto-Millesimo

Jestliže hraběti po delší dobu jeho majetkové transakce vycházely a částky na životní standard byly relativně vyrovnané, pak na sklonku života se setkal s neúspěchem a nakonec krachem. Životní styl, četné přírodní pohromy a špatně odhadnuté majetkové transakce na splátky vedly k tomu, že se předloužil a na jeho statky byla r. 1683 uvalena vnučená správa – sekvestrace. Pod tu byl obvykle převeden dlužník, který dlouhodobě nesplácel své závazky a jednalo se o mnohem citelnější postih než v případě jednostranné exekuce části majetku. O sekvestraci rozhodoval panovník na základě projednání v České dvorské kanceláři. Hrabě Karel Leopold a následně jeho hlavní dědic – nejstarší syn Václav Ferdinand – byli opatřením omezeni v nakládání s příjmy ze svého majetku. Tento omezující fakt byl pro šlechtice vysloveně ponižující a tehdejší vysoká společnost hleděla na takto postižené jedince s velkým despektem. Rod musel ve snaze zabránit celkovému bankrotu odprodat velkou část svého majetku⁹³ a nechat část svých příjmů vyplácet věřitelům. Rodina byla nucena zůstat v sekvestraci až do r. 1702, tj. po bezmála 20 let.⁹⁴

⁹¹ K Vilémovu viz již předešlá pozn. a NA, DZV 510 E 2v–F 22r. Zde najdeme odhad a popis panství Vilémov k 14. lednu 1686 vč. počtu vsí. Tehdy bylo panství, skládající se z městečka Vilémov, malého zámku, 8 vesnic a 3 panských dvorů atd., odhadováno na 73 469 kop grošů 15 grošů a 1 3/8 denáru (viz F 22r). Dále Sedláček, A.: Hradý XII. Čáslavsko, s. 296; Kol. autorů: Hradý VI. Východní Čechy, s. 526–527; Birnbaumová, A.: Soutis památek historických a uměleckých XLIV., s. 344–364; Vlček, Pavel: Ilustrovaná encyklopedie českých zámků, s. 496–497; Poche, E. a kol.: Umělecké památky Čech 4, s. 227–229 a drobně OSN XXVI., s. 695.

⁹² NA, Fideikomisní spisy, kniha č. 1, Pag. 344, 346; NA, Dobřenský, složka Caretto de Millesimo, inv. č. 132; Rieger, F. L. – Malý, J. (red.): Slovník naučný. Díl pátý, s. 335 (Někdy je poslední člen rodu omylem psán jako Jan Josef). K novodobým osudům vilémovského zámku a jeho majitelů Votýpka, Vladimír: Návraty české šlechty. Praha-Litomyšl 2000, s. 371–389. K převodu panství na Rejské z Dubnic (jindy se píše jako Rajský z Dubnic, Reisky z Dubnitz či jako Rejský z Dubnic) podrobně Pospíšil, J.: Milostný obraz P. Marie Millesimovské, s. 397–398.

⁹³ Např. výše nastíněný případ Golčova Jeníkova-Hostačova.

⁹⁴ Viz NA, SM, inv. č. 2219, kart. 1479–1481, (majetek a sekvestrace rodu Caretto-Millesimo). Pro srovnání, např. v kart. 1481 pod sign. M 38/20 je na Pag. 63 či 356 uvedena suma veškerého jmění hraběte v r. 1683 v úhrnu 554 876 zlatých rýnských 26 krejcarů. V ten čas v tzv. „*Specificati vssech dluhůw J. M. Pana Karla Caretto hrabiete Millesimo*“ dosahují dluhy bezmála

Caretto-Millesimovi však nebyli jedinou rodinou, které se něco takového přihodilo. Vždyť život v dlužích byl pro šlechtu doby baroka více jak příznačný a velká část aristokracie se s občasnou či dlouhodobou platební neschopností také setkávala. Od sklonku 17. století byly exekuce a sekvestrace velmi časté a ohrožovaly v základech nemalou část aristokratické společnosti. V sekvestraci např. skončila v první polovině 18. století vlivná a nesmírně bohatá hrabata Buquoyové, dále bratři Libštejnští z Kolovrat nebo hrabata Trauttmansdorffové. Dluhům a rozprodeji majetku se r. 1733 dokonce nevyhnula i doposud „pohádkově“ bohatá hrabata Černínové z Chudenic.⁹⁵

Jak již bylo uvedeno, zřizování fideikomisů bylo úzce svázáno s panovníkovým souhlasem, neboť takový nový svěřenecký majetek se poté nacházel ve zvláštním ochranném režimu, jenž zadržoval přímý útok případných věřitelů na toto jmění. I díky této skutečnosti bylo pro rodinu zachráněno fideikomisioní panství, kterým byl nakonec prohlášen Vilémov. Historik August Sedláček o tom zpravuje: „*Když panství Jeníkovské od věřitelů uchráněno, zachráněno pro rodinu Vilémov, protože svěřenství rodinné 100 000 fl. na panství bylo pojištěno a v té sumě Vilémov odhadán.*“⁹⁶

Johana Eusebie Barbora sice vlastnila značný majetek – např. rozlehlé panství Čechtice-Křivsoudov v blízkém Posázaví (do r. 1694) a dále užívala doživotně Pacov. Navíc r. 1688 zdědila konečně i onu (později rozšířenou) pětinu rodového kladenského (kladensko-červenoújezdeckého) dominia, ale tento majetek byl vázán jen na její osobu a manželovi zřejmě více finančně pomoci nemohla či možná ani nechtěla, aby neohrozila vlastní jmění.⁹⁷ Je ale zajímavé, že výše zmiňovaného majetku se zbavuje právě v 90. letech, když byl rodový statek jejich vlastních i nevlastních potomků stále v sekvestraci a její dospívající děti potřebovaly nabýt vlastní majetkové základny.

Úplný krach rodině zcela nehrozil, neboť si rod udržoval dostatečné postavení a vazby, aby získal pomoc u jiných přátel či příbuzných a doposud měl čím ručit. Navíc tu byla i ona hypotetická pojistka v majetku Johany Eusebie Barbory, která mohla pomoci. Rod se díky zeštíhlení majetku a tím i umoření nejhorších dluhů ze sekvestračního režimu dostal sice až v r. 1702, ale již v 90. letech 17. století, po splacení největších pohledávek, si mohl dovolit utrácet více.

---

400 000 zlatých rýnských! Viz NA, SM, inv. č. 2219, sign. M 38/20, kart. 1481, např. Pag. 278 a 254.

⁹⁵ Ke krachu jiných rodin např. Maťa, P.: Svět české aristokracie, s. 131; Valenta, A.: Lesk a bída barokní aristokracie, např. s. 118–126 je o dlužích a sekvestraci šlechty.

⁹⁶ Citace dle Sedláček, A.: Hradý XII. Čáslavsko, s. 296. U částky je zkratka fl. – což znamená floren neboli zlatý. V 17. stol. obvykle zlatý rýnský. Viz pozn. 45.

⁹⁷ Manželovi občas vypomohla se získkem potřebných financí též např. tím způsobem, že od něj odkupovala menší části jeho osobního majetku. Tak se např. stalo 1. června 1680, kdy za 5 000 zlatých rýnských (což již byla např. hodnota jedné vesnice) koupila od chotě Čížkovskou vinici na panství Lovosice v severních Čechách, kterou před časem zdědil. Viz NA, DZV 396 N 8r–N 10r.

Nevlastní Johanin syn Václav Ferdinand se totiž právě v té době pustil do velkorysé přestavby vilémovského zámku. Zámek měl být náhradou za jiná sídla, kterých se rod musel v nových poměrech sekvestrace vzdát a pro rodinu se tak stal natrvalo hlavním místem pobytu.

Zbožnost a podporovaný kult Panny Marie Millesimovské

Podobně jako její sestry⁹⁸ či bratr František Adam Eusebius druhý říšský hrabě ze Žďáru byla i Johana Eusebie Barbora v rámci rodinné tradice velmi zbožná. V nové rodině pěstovala, vedle původního rodinného kultu P. Marie Pomocné, především kult divotvorné Panny Marie Vladimírské. Hraběcí manželé též podporovali na svém jeníkovském panství kult Panny Marie Jeníkovské neboli Loretánské, který vedle nich šířili v jeníkovském loretánském areálu především tamní jezuité. Vedle toho věnovala pozornost kultu sv. Anny či sv. Barbory. V Pacově hraběnka stála, jak již bylo výše řečeno, za stavbou poutní kaple sv. Anny a též přestavěla pacovský kostelík sv. Barbory. Vedle toho kult sv. Barbory – patronky horníků, architektů či pomocnice ve smrti a nouzi, podpořila r. 1707 založením bratrstva sv. Barbory.⁹⁹

Mnohem více se však do hraběčnina života vepsal kult Panny Marie Vladimírské, proto se u něj na chvíli zastavíme. Rodina Caretto-Millesimo vlastnila po delší čas kopii slavné vladimírské ikony. Její kult vyznávali členové rodu po celé generace, proto bylo plátno zváno též obrazem „*Panny Marie Millesimovské*“. Památky si rodina velmi vážila, neboť ji z Itálie do Čech přinesl Karlův otec hrabě Štěpán z Caretto-Millesimo.¹⁰⁰ Obraz nepředstavoval jen náboženský předmět, ale byl tak trochu i hmotnou upomínkou na původní vlast. Stal se doslova rodinnou „relikvií“, podobně jako tomu bylo v rodině Žďárských v případě dotýkané kopie malby Panny Marie Pomocné neboli Pasovské, kterou Johanini rodiče přivezli do Čech v r. 1622. Tento žďárský rodinný obraz získala nakonec Johanina sestra – baronka Hýzrlová z Chodů, pod jejímž patronátem

⁹⁸ Marie Maximiliána Eva Terezie Slavatová z Chlumu a Košumberka, podruhé provdaná Hýzrlová z Chodů, Terezie Eleonora z Ugarte, Polyxena Ludmila Švihovská z Rýzemberka, podruhé provdaná ze Šternberka.

⁹⁹ K P. Marii Jeníkovské ad. např. Mihola, Jiří (ed.) a kol.: Na cestě do nebeského Jeruzaléma. Poutnictví v českých zemích ve středoevropském kontextu. Brno 2010, s. 103, 108–110. Na s. 103 je rytina s jeníkovskou loretánskou soškou P. Marie a s erbem hraběte Karla Leopolda z Caretto-Millesimo a rodovou orlicí hraběnky Johany E. Barbory, rozené ze Žďáru. K Pacovu Černý, J.: Poutní místa jižních Čech, s. 158–159.

¹⁰⁰ Materiály k obrazu, především k první třetině 18. století např. NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo. Podrobněji k obrazu za hraběnky a za jejich synů viz tamtéž, list Jana Ignáce hr. z Caretto-Millesimo z 10. března 1724. O obrazu souhrnně Royt, Jan: Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století. Praha 1999, s. 67–69 a Pospíšil, J.: Milostný obraz P. Marie Millesimovské, s. 309–316 a s. 393–398. K původu obrazu s. 309, 310, 312–313. Ve studii J. Pospíšila jsou ovšem jisté omyly (kolem Pravonína).

stál u vzniku jednoho z nejskvostnějších a nejslavnějších poutních míst v království, chrámu na Chlumku u města Luže.¹⁰¹

Také další Johanina sestra, Polyxena Ludmila baronka Švihovská z Rýzemberka, posléze provdaná hraběnka ze Šternberka, uctívala spodobnění Panny Marie Pomocné. To bylo ikonograficky totožné s rodovým obrazem hrabat ze Žďáru. Pro plátno vystavěla poutní kostel ve Skočicích u Vodňan, který se již za jejího života zařadil mezi značně populární cíle poutníků v jižních Čechách.¹⁰² Nákladnými církevními podniky, jež jsou spjaté s Bohorodičkou, prosluli i další hraběncíni sourozenci, což mj. dokládá hlubokou oddanost mariánskému kultu ve žďárském rodě.

Po mnoho desetiletí byla ikona Panny Marie Millesimovské chována přímo při hraběcí rodině, respektive při hlavě rodiny. Rodina však také občas ikonu vystavovala veřejné účtě, aby podpořila katolické směřování obyvatel a jistě i proto, že se jednalo o prestižní počin. Tak se např. stalo při jednom pobytu Johaniny rodiny v Praze, kde byl obraz po jistou dobu vystaven v chrámu Nanebevzetí Panny Marie a sv. Karla Velikého na Karlově, tj. na jednom z církevně nejvýznamnějších míst tehdejší Prahy. Dalším důvodem, proč byl obraz prezentován právě zde, mohl být dle mého názoru i fakt, že rodina měla svůj dům na Novém Městě pražském, tj. blízko Karlova. Zde vydržovala kněze, jenž před obrazem denně sloužil mši, čímž rodina napomáhala šířit slávu svého plátna. Domnívám se, že hraběnka Johana Eusebie Barbora disponovala obrazem nejspíše později od smrti svého manžela (tj. od r. 1689),¹⁰³ proto je více než pravděpodobné, že právě ona jej na Karlově ze svého domu zapůjčila. Dle podkladů byl zde umístěn ještě v létě r. 1706.¹⁰⁴ Při skonu hraběnky r. 1709 však byl již opět v jejím novoměstském domě, jak dosvědčuje i její závět.¹⁰⁵

---

¹⁰¹ Naposledy Fridrich, H.: Marie Maxmiliána Eva Terezie hraběnka ze Žďáru, s. 118–121.

¹⁰² Ke Skočicím a hraběncině sestře Polyxeně Ludmile např. Černý, J.: Poutní místa jižních Čech, s. 137, 189–191; Mihola, J. (ed.) a kol.: Na cestě do nebeského Jeruzaléma, s. 143–144 a Gaži, Martin; Schwarzenbergové a „jejich“ svatá místa v předmoderních Čechách. Ke kultovním funkcím šlechty a památkám na ně. In: Gaži, Martin (ed.) a kol: Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii. České Budějovice 2013, s. 153–154.

¹⁰³ Držení hraběnkou vyplývá např. z NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, list Jana Ignáce hr.z Caretto-Millesimo z 10. března 1724. Ke kostelu na Karlově např. Ekert, František: Posvátná místa král. hl. města Prahy. Dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i jiných pomníků katolické víry a zbožnosti v hlavním městě království Českého. Svazek II. Praha 1884, s. 152–170. K vystavování obrazu na Karlově Pospíšil, J.: Milostný obraz P. Marie Millesimovské, s. 313–314 a Royt, J.: Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století, s. 68. Oba dva se ale mýlí v tom, že obraz byl již od r. 1706 v Pravoníně. Tomu odporuje zpráva Johanina syna Jana Ignáce, která jasně sděluje, že se obraz v Pravoníně ještě r. 1724 nenacházel. To, že malba nemohla být od r. 1706 (stále) na Pravoníně dosvědčuje i hraběncina závět, ve které je jasně psáno, že rodinnou památku měla při sobě ještě r. 1709. Do Pravonína mohl být obraz občas hraběnkou maximálně krátkodobě zapůjčován, rozhodně tam nebyl od r. 1706 natrvalo.

¹⁰⁴ Pospíšil, J.: Milostný obraz P. Marie Millesimovské, s. 313.

¹⁰⁵ NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, závět hraběnky z 29. ledna 1709.

Upřesňující informace o obrazu a o jeho přesunech přináší listina Johanina syna hraběte Jana Ignáce z r. 1724. Dle ní chovala jeho matka po léta rodinnou relikvii v zámku v Pacově, a poté jej nechala (poněvadž ve stáří trvale přesídlila do Prahy) přenést do svého novoměstského domu. Hrabě o tom doslova píše, že matka: „*Nejprve měla obraz Panny Marie se zvláštní úctou na svém zámku v Pacově, potom tento obraz nechala přenést do své domácí kaple v Praze. Tento obraz totiž měla ve velké úctě kvůli ochraně před ohněm, smilstvem ..., jak hraběcí rodina Millesimo, jakož i jiní. Kvůli četným zázrakům, které se staly, byl následně velebnou konzistoří po pečlivém zkoumání a schválení prohlášen zázračným a divotvorným...*“¹⁰⁶ Hraběnka následně odkázala obraz nejstaršímu synu Janu Josefovi, který jej deponoval ve své domácí kapli. Po jeho brzké smrti v roce 1716 obraz připadl prostřednímu hraběncinu synovi Janu Bernardovi, který jej z Prahy přenesl do prostécké kaple v Nemyšli (na Táborsku) a následně v prosinci 1717 do svatostánku v sousedních Hořticích, kde požíval ještě větší úcty. Po úmrtí Jana Bernarda v únoru r. 1724 zdědil uctívanou památku nejmladší hraběncin syn Jan Ignác. Ten se musel kvůli vydání obrazu přít s duchovní správou Hořtic, neboť se rozhodl umístit rodinnou ikonu na svém statku Pravonín (na Vlašimsku), který vlastnil od r. 1706. Při vyhrál a obraz tak mohl být dopraven do Pravonína, kde jej hrabě nechal umístit v kostele sv. Jana Křtitele, který se rychle stal známým poutním chrámem.¹⁰⁷

Okolo obrazu se již dříve (např. v Hořticích i v Praze) začaly dít stále četnější zázraky, díky čemuž získal pověst zázračné relikvie. Pravonínský chrám se tak stal známým poutním místem a cílem četných procesí,¹⁰⁸ což svatostánku i panství hospodářsky prospívalo. Když se po několika letech v r. 1733 Jan Ignác rozhodl vyměnit pravonínský statek za vzdálený Mladějov na Sobotecku,¹⁰⁹ rodinný obraz si s sebou již nevezl. Poutní místo v Pravoníně, s carettovsko-millesimovským obrazem tak dlouho spojené, se totiž stalo pověstným a všeobecně uctívaným. Proto se zřejmě hrabě rozhodl plátno tam ponechat, i když uvažoval i o přenesení do Mladějova. Tento fakt přivlastňování nemile nesli jeho dva synovci (Jan Václav a František Václav), kteří považovali ikonu za majetek celé hraběcí rodiny a nemínili ji ztratit. Proto navrhli, aby byl obraz přenesen na fideikomisní statek ve Vilémově. Nastal spor, který musela řešit i konzistoř

¹⁰⁶ Informace a citace dle NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, list Jana Ignáce hr.z Caretto-Millesimo z 10. března 1724.

¹⁰⁷ NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, list Jana Ignáce hr.z Caretto-Millesimo z 10. března 1724. K Pravonínu – statku i kostelu např. Pospíšil, J.: Milostný obraz P. Marie Millesimovské, s. 313 (zde ovšem jisté omyly); Sedláček, A.: Hradý XII. Čáslavsko, s. 204–205 nebo Poche, E. a kol.: Umělecké památky Čech 3, s. 157. K přenesení obrazu z Nemyšle do Hořtic Sedláček, A.: Hradý IV. Vysočina Táborská, s. 362, pozn. 3.

¹⁰⁸ Podrobně Pospíšil, J.: Milostný obraz P. Marie Millesimovské, s. 314; podobně Royt, J.: Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století, s. 68.

¹⁰⁹ Kol. autorů: Hradý VI. Východní Čechy, s. 393. Mladějov držel až do své smrti v r. 1736. Drob- ně k držení Mladějova Bílek, Karol a kol.: Malé dějiny Sobotecka. 1. díl. Sobotka 2008, s. 106.

Arcibiskupství pražského, jež dala za pravdu synovcům a nařídila převoz ikony do Vilémova. Pravonín však obdržel alespoň dotýkanou kopii původního obraza a tím si zachoval jistou poutnickou přitažlivost.

Do Vilémova se spodobně Panny Marie Millesimovské dostalo při slavnostním přenesení dne 28. září r. 1734 a rodina ho umístila ve farním chrámu sv. Václava. Zároveň hraběcí rod podporoval svými kroky Vilémov jako nové poutní místo. Když byl v r. 1773 dohotoven nový hlavní oltář, umístili zázračný obraz na nejvyšší místo menzy mezi honosný rokokový stříbrný rám se svatozáří. Kostel byl významným poutním místem pro celý okolní kraj a nahradil tak někdejší Pravonín, kde poutě upadly. Tento věhlas, zvyšující lesk caretto-millesimovské residence, si uchoval svatostánek až do počátku 19. století.¹¹⁰

Smrt druhého manžela a úmrtí hraběnky Johany Eusebie Barbory

Když hrabě Karel Leopold hrabě z Caretto-Millesimo cítil svůj konec, sepsal dne 6. června 1689 v Praze svůj testament, ve kterém se promítlo jeho značné zadlužení. O pět dnů později tento podnikavý, nyní zruinovaný, Johanin choť odešel na věčnost. Stalo se tak po dvou desetiletích manželství dne 11. června 1689 v Praze na Novém Městě. Hrabě zemřel ve věku 62 let a 7 měsíců a následně byl slavnostně uložen do hrobky v presbytáři vilémovského kostela sv. Václava. Tam doposud stojí hraběcí pomník se jmény a daty jeho příslušníků z let 1689–1746.¹¹¹

Jeho spekulativní podnikání mu trvalý úspěch nepřineslo, jak jsme již měli možnost zaznamenat. Hrabě nakonec zemřel ve velkých dlužích, a jen obratné vyjednávání s věřiteli a pomoc příbuzných a přátel uchránilo jeho rod před bankrotem.

Ovdovělá hraběnka z Caretto-Millesimo, rozená ze Žďáru, sepsala závěť až 29. ledna 1709 ve svém pražském domě a nechala ji spolupodepsat třem šlechtickým svědkům. Testament sepsala, aby (jak se často v testamentech analogicky objevuje) předešla případným sporům mezi svými dětmi, které by mohly propuknout po jejím skonu a rovněž proto, že si byla vědomá svého vyššího stáří. V listině se též projevilo její náboženské citění – aristokratka poručila duši Kristu Vykupiteli a doufala ve věčný život. Za svoji duši přikázala, aby bylo slouženo nejméně 2 000 mší, na něž poručila uvolnit 1 000 zlatých rýnských.

---

¹¹⁰ Pospíšil, J.: Milostný obraz P. Marie Millesimovské, s. 314–316 a 393–398; Royt, J.: Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století, s. 68–69; dále Birnbaumová, A.: Soupis památek historických a uměleckých XLIV., s. 347, 349–350.

¹¹¹ K testamentu a úmrtí hraběte Caretto-Millesimo viz NA, fond ÚDZ-L, 1689, 6. 6., Praha, Testament Karla Leopolda Carretto-Millesimo, inv. č. 1863; NA, Dobřenský, složka Caretto de Millesimo, inv. č. 132. Náhrobek hraběte s jeho údaji uvádí Birnbaumová, A.: Soupis památek historických a uměleckých XLIV., s. 358. K témuž Poche, E. a kol.: Umělecké památky Čech 4, s. 229.

V listině odkázala menší částku jezuitům, pražským žebrákům a zbytek dětem. Jak uvádí, své tři děti již dříve vyplatila, proto jim ze svého skrovného majetku odkazuje jen truhlu s penězi, kterou si měly rozdělit. Dceři Marii Josefě nadto přidala vzácné zrcadlo ze svého pokoje. Nejstaršímu synu Janu Josefovi přičkla (jak výše zmíněno) též zázračný obraz P. Marie Millesimovské, který měla v kapli, a mladšímu synu Janu Bernardovi poručila odevzdat svůj pražský dům s veškerým inventářem, ale též své dluhy. Vykonavatelem vůle ustanovila svého nejstaršího syna Jana Josefa.¹¹²

Z tohoto světa odešla hraběnka v Praze dne 1. března 1709. Tak o tom alespoň hovoří např. upřesňující zpráva barokního genealoga barona Gotfrida Daniela z Wunschwitz (1678–1741) či pozdější údaj hraběte Dobřenského v jeho sbírce.¹¹³ Stalo se tak po necelých 43 letech po úmrtí jejího prvního chotě – barona Zikmunda Jana Myslíka z Hyršova – a necelých 20 let po druhém partnerovi. Staré paní bylo v ten čas minimálně 73 či 74 let.

V genealogických archivních sbírkách nebo v literatuře se sice udává, že hraběnka byla poslední svého rodu, a že zemřela na počátku 18. století. Ovšem jen výjimečně a často spíše nepřímo (jako u A. Sedláčka) se v literatuře vyskytne rok skonu. Většina zdrojů tak naznačuje či uvádí jako datum úmrtí r. 1708, což je omyl, jak mj. dosvědčuje přesvědčivě její závět z ledna 1709 či např. dobová zpráva o její smrti od barona Wunschwitze.

Co se týče místa posledního Johanina odpočinku, byla pohřbena v Praze v tehdejšímu jezuitském chrámu sv. Ignáce z Loyoly na Karlově náměstí. Pohřeb měl – dle instrukcí, jež nebožka stanovila ve své závěti – vést její nejstarší syn Jan Josef.¹¹⁴

¹¹² Závět a citace dle NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, závět hraběnky z 29. ledna 1709; k tématu též NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, list Jana Ignáce hr.z Caretto-Millesimo z 10. března 1724.

¹¹³ NA, Wunschwitz, složka Caretto-Millesimo, inv. č. 149, (sešit Pag. 4) a NA, Dobřenský, složka Caretto de Millesimo, inv. č. 132. K datu odchodu hraběnky též NA, APA I, složka L III C 1,2/1 kart. 2055, Millesimo, list Jana Ignáce hr. z Caretto-Millesimo z 10. března 1724. Wunschwitz převzal údaj zřejmě přímo od hraběnciných dětí, jak naznačuje větší rozsah složky o rodu Caretto-Millesimo. K tématu jejího odchodu rozšiřující údaje v následujícím textu a poznámkách 114 a 115.

¹¹⁴ Místo odpočinku vyplývá z jejího přání v závěti i z archivních údajů o místě odchodu, kterým byla Praha. Viz např. NA, APA I, složka L III C 1,2/1, kart. 2055, Millesimo, závět hraběnky z 29. ledna 1709. Chrám sv. Ignáce ležel stejně jako hraběncin dům na Novém Městě, takže místo pohřbu je poměrně logické. Navíc zde existovaly vazby na jezuitu, se kterými byl rod Žďárských trvale spjat již od 16. století, a kteří chrám sv. Ignáce tehdy spravovali. V chrámu bylo několik krypt (zřejmě čtyři). Podle informací církevní správy tohoto svatozátku, přichází v úvahu jako nejpravděpodobnější místo odpočinku hraběnky krypta určená pro významné osobnosti, nakloněné chrámu. Toto místo se nachází v kapli Všech věrných zemřelých (dříve sv. Kříže), již se také říká Dušičková kaple, a která je umístěna hned vpravo vedle vstupu. Za tuto informaci, získanou při mé návštěvě chrámu, na jaře r. 2014, pracovníkům správy velmi děkuji. K chrámu např. Horyna, Mojmír – Ouhlíková, Petra: Kostel sv. Ignáce z Loyoly. Praha-Nové Město. Praha 2006 či Ekert, F.: Posvátná místa král. hl. města Prahy II., s. 119–133.

A co se stalo s myslíkovským Pacovem po hraběčině odchodu? Je spolehlivě doloženo, že již 25. října 1708 byli pražští karmelitáni uvedeni na toto panství. To by snad osvětlilo okolnost, proč se v hraběčině závěti neobjevila formulace o hraběnce jako o „*paní na Pacově*“. Faktem je, že v závěti pana Zikmunda Jana Myslíka z Hyršova bylo kdysi převzetí Pacova řádem karmelitánů vázáno na odchod jeho ženy z tohoto světa. Z těchto indicií vyplývá, že hraběnka, snad již jako stará a nemocná (trpěla např. slabším zrakem, což píše i ve své závěti) osoba, mohla ještě za svého života v předtuše blížící se smrti souhlasit s uvedením karmelitánů do Pacova. To nemůžeme vyloučit, tento úmysl je docela možný, měla na něj konec konců přirozené právo, které nikoho nepoškozovalo. Vždyť její carettové děti na Pacov neměly právo. Navíc příchod karmelitánů neznamená automatické převzetí, jak se mnozí autoři zabývající se tímto problémem mylně domnívají. Karmelitáni tedy přišli na Pacov již 25. října 1708, ale panství zřejmě definitivně převzali až po úmrtí hraběnky na sklonku zimy v r. 1709.¹¹⁵

Karmelitáni do r. 1720 dovedli do konce již dříve zahájenou přestavbu dosavadního pacovského zámku na klášter. K areálu přimkli půvabný barokní kostel sv. Václava a stavbu po r. 1740 nadále velkolepě přebudovali pod vedením významného architekta a stavitele Kiliána Ignáce Dientzenhofera. Ten je znám též svými třemi pracemi v historickém centru Kladna, kde postavil Mariánský sloup, krásnou centrální kapli sv. Floriana a kompletně přestavěl i někdejší renesanční zámek Žďárských ze Žďáru z druhé poloviny 16. století. Je zajímavou paralelou, že v tentýž čas, kdy v rámci velké přestavby zbořili původní žďárský zámek v Kladně, zmizely ze zemského povrchu i poslední větší pozůstatky někdejšího panského sídla v Pacově, který byl svědkem života paní Johany Eusebie Barbory a její rodiny.¹¹⁶

Hraběnka zemřela jako poslední příslušnice žďárského rodu po přeslici. A tak se skrze její smrt osudy starobylé rytířské rodiny Žďárských ze Žďáru a následně říšských hrabat ze Žďáru v českých zemích definitivně uzavřely.

---

¹¹⁵ K úmrtí hraběnky viz pozn. 113, dále Kol. autorů: *Hrady V. Jižní Čechy*, s. 150. Zde autoři píší, že karmelitáni přišli do Pacova v r. 1708, ale rozhodně tento příchod nevztahují přímo k úmrtí hraběnky. K převzetí Pacova v r. 1708 (a nesprávnému datu úmrtí) též Kleisner, T.: *Raně barokní Pacov*, s. 31. Dále k problematice Sedláček, A.: *Hrady IV. Vysočina Táborská*, s. 211. Přípis úmrtí k r. 1709 udává rodokmen Caretto-Millesimů v knize: Kol. autorů: *Hrady VII. Praha a okolí*, s. 185. Odkaz panství v Pacově si dali karmelitáni pro jistotu znovu potvrdit císařem Karlem VI. ve Vidni dne 8. dubna 1733. Viz NA, fond Archivy zrušených klášterů-Listiny (AZK-L), inv. č. 1271, Listiny kláštera bosých karmelitánů v Pacově.

¹¹⁶ O přestavbě Pacova na klášter nověji Vlček, Pavel – Sommer, Petr – Foltýn, Dušan: *Encyklopedie českých klášterů*. Praha 2002, s. 408–410. Tamtéž i názorné plány postupné přestavby. K témuž Kol. autorů: *Hrady V. Jižní Čechy*, s. 150; Kuča, Karel: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. IV. díl. Ml–Pan*. Praha 2000, s. 928–929 a Soukup, J.: *Soupis památek historických a uměleckých XVIII., např. s. 123–126 aj.*

Last of the family: Johana Eusebia Barbara Imperial Countess of Žďár, married Myslíková of Hyršov, and subsequently of Caretto-Millesimo (after 1630–1709)

The study focuses on important life aspects of Baroque noblewoman Johana Eusebia Barbara Imperial Countess of Žďár, first married Baroness Myslík of Hyršov and second married Imperial Countess of Caretto-Millesimo (*after 1630; †1709). In his study, the author follows her family background, property situation and religious devotion expressed by a generous support to the Cult of Virgin Mary, especially to that of Our Lady of Mariahilf (of Passau) and later to the family cult of Our Lady of Millesimo.

The Countess, born after 1630, was raised in a strictly catholic family, which influenced her subsequent life. As well as her siblings, she ardently supported the Cult of Our Lady of Mariahilf (of Passau) and later the family cult of Our Lady of Millesimo.

Johana Eusebia Barbara first married in 1651 to one of generals from the Thirty Years' War Zikmund Jan Baron Myslík of Hyršov (*1606, †1666). The imperial general and Feldmarschallleutnant lived with his wife mostly in a chateau in Pacov. Two sons were born from this marriage, both of them, however died shortly. The second spouse was Karel Leopold Imperial Count of Caretto-Millesimo (*1626; †1689). He held the rank of the chamberlain to Emperor Leopold I and originally came from a once powerful Italian margrave family of Savona. During her second marriage Johana Eusebia Barbara gave birth to several children, of which we know three sons and a daughter. These children survived to adulthood.

Johana Eusebia Barbara of Žďár was a wealthy (and economically independent) woman. She was the owner of various estates, e. g. Pacov, Habry, Čechtice and Křivosudov or a part of the former family estate of Counts of Žďár (dominion in Kladno and Červený Újezd). At the end of 17th century she was forced to sell most of her estates to help her indebted children.

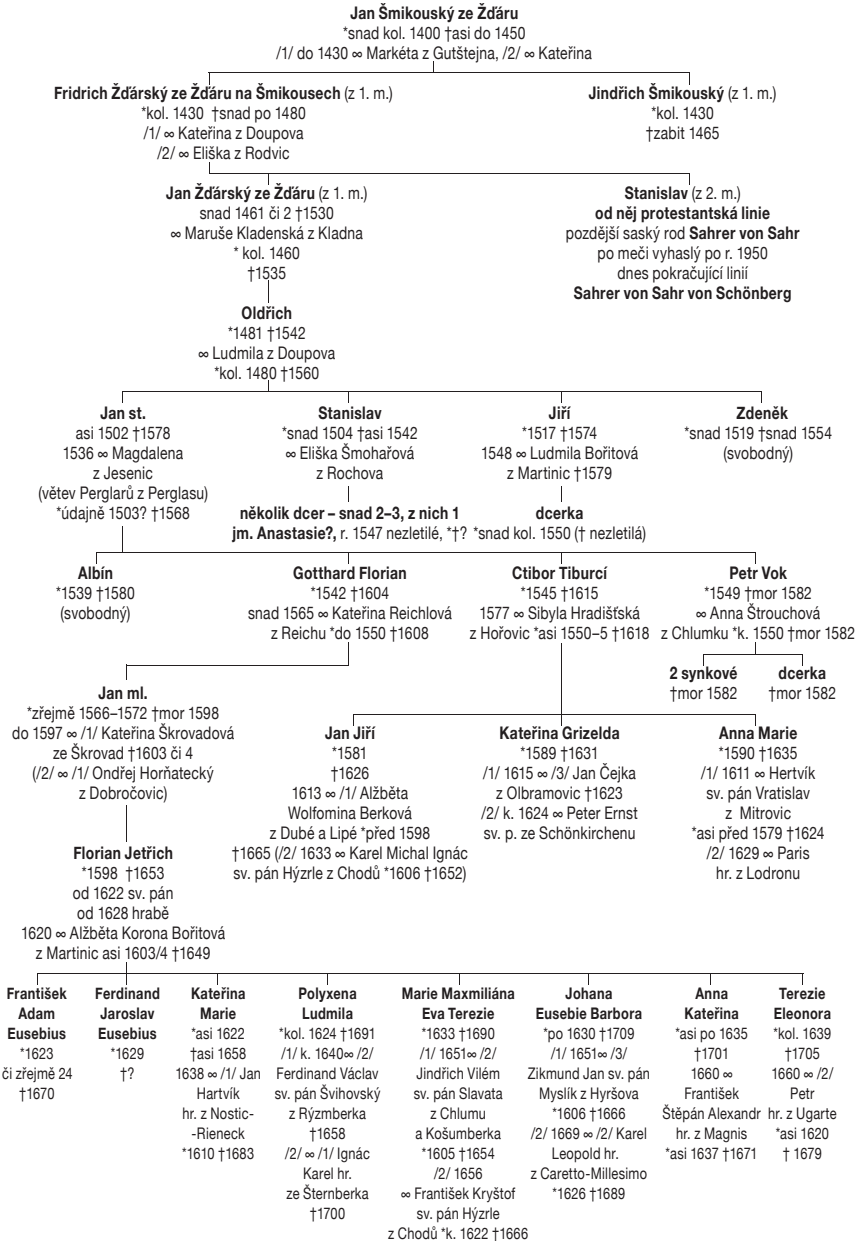
Leztes Familienmitglied: Johanna Eusebia Barbara Reichsgräfin von Sahr, verheiratet Myslík von Hirschau und später von Caretto-Millesimo (*nach 1630, †1709)

Die vorliegende Studie untersucht die wichtigsten Aspekte des Lebens der Barockaristokratin Johanna Eusebia Barbara Reichsgräfin von Sahr, verheiratet als Freiin Myslík von Hirschau (Hirschow) und später als Reichsgräfin von Caretto-Millesimo (*nach 1630, †1709). Der Verfasser widmet seine Aufmerksamkeit ihren Familienumständen, ihren Eigentumsverhältnissen und ihrer Frömmigkeit, die in einer großzügigen Förderung des Maria-Kults Ausdruck fand, vor allem in Bezug auf die (Passauer) Maria-Hilf und später auch die Familienpatronin Maria von Millesimo.

Johanna Eusebia Barbara heiratete zum ersten Mal 1651 einen der Feldherren des Dreißigjährigen Krieges. Der kaiserliche General und Feldmarschall-Leutnant Siegmund Johann Freiherr Myslík von Hirschau (Hirschow) (*1606, †1666) und die Gräfin lebten überwiegend im Schloss Pacov / Patzau. Aus der Ehe entstammten zwei Söhne, die aber als Kinder starben. Der zweite Mann der Gräfin war Karl Leopold Reichsgraf von Caretto-Millesimo (*1626, †1689). Dieser Kammerherr des Kaisers Leopold I. stammte aus einer einst einflussreichen italienischen Familie der Markgrafen von Savona. In der zweiten Ehe brachte Johanna Eusebia Barbara mehrere Kinder zur Welt, drei Söhne und eine Tochter können nachgewiesen werden. Diese Ahnen haben das Erwachsenenalter erreicht.

Johanna Eusebia Barbara von Sahr war lange Zeit eine sehr gut gesicherte (selbständig wirtschaftende) Frau. Im Laufe der Zeit besaß sie mehrere Herrschaften, darunter Pacov, Habry, Čechtice und Křivsoudov sowie einen Teil des Familiengroßguts der Grafen von Sahr (Dominium Kladno-Červený Újezd / Kladno-Rotaujest). Am Ende des 17. Jahrhunderts musste sie aber den Großteil ihrer Herrschaften verkaufen, um ihren verschuldeten Kindern finanziell zu helfen.

Zrevidovaný rodokmen rytířů Žďárských ze Žďáru a pozdějších říšských hrabat ze Žďáru (sestavil autor)

Rodové vazby kolem Johany Eusebie Barbory hraběnky ze Žďáru (sestavil autor)

